

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Libri Quinti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

JURIS
CANONICUM

Per

EROTEMATA
DIGESTI ET ENUCLEATI

LIB. V. TIT. I.

De Accusationibus, Inquisitionibus
& Denunciationibus.

Ex tribus objectis Juris Pontificii restitutum, quod circa Actiones criminales versatur, quæ actiones coram judice Ecclesiastico instituuntur trifariam, vel per Accusationes, vel per Inquisitiones, vel per Denunciationes, estque hoc primum hujus libri caput de judicio criminali.

x. Accusatio & Accusare quid?

Ita post **A**CCUSATIO est criminis alicujus
Hof. hic apud judicem competentem, in
Summa in dictæ publicæ causæ, inscriptione inter
communi- veniente legitime facta delatio. Et
ter Doct. cusare nihil aliud, quam deferre reum
can. 2. 3. & criminis alicujus ad judicem, cum subscri-
5. 11. qu. 1. ptio.

scriptione deferentis. Recte, Inscriptio-
ne interveniente, vel cum subscriptione
deferentis, ne alias calumniatoribus per
odium aut malitiam quoslibet accusandi
detur occasio.

2. Quid est Inscriptio?

Est obligatio in scriptis facta, qua ac-
culator ad eandem poenam se obstringit,
si crimen, quod commissum esse accusato-
rio libello porrecto, praetendit, non pro-
baverit, quam reus pati debuisset, si pro-
basset. Hodie inscriptio ac poena talio- *c. 1. h. t.*
nis passim a foro recesit, in ejusque lo-
cum fere succesit poena arbitraria judicis.

3. Quibus personis in judicio criminali
opus est?

Histibus, judice, accusatore legiti-
mo, id est, qui ob aliquam justam causam
accusare non prohibeatur, Denun-
tatore vel fama, & Reo. Quod si legi- *c. 3. h. t.*
timus non fuit accusator, frustra fatiga-
tus accusatus.

4. Qui & quibus ex causis accusare pro-
hibentur?

l. 6. & 7. C. De his, qui

Ex his praecipue. I. Si ejus, qui ad *accus. non*
accusat, non interfit. II. Si eundem ejus- *poss.*
dem criminis accusaverit, & destiterit
Y. de in-

17. 10. 653.
b. t.

dein ab accusatione, expresse vel tacite
III. Si accusator sit inimicus accusati, vel
ejus inimico cohabitaret: quia præbetur
hujusmodi accusatio proficisci et
quodam. IV. Repellitur laicus ut
accusare Clericum, ex eadem causa
quia Clericis laicos oppido infestos tra-
dit antiquitas, quod & præsentium ex-
perimenta temporum manifeste declarant.

c. in pr. De inquit Pont. Nisi laici vel suam vel
immun. rum injuriam prosequantur: quo
Eccl. in 6. c. quamvis non admitterentur ad
D. cetero Clericos ad testimonium, quia nemo
sup. De te- causa sua testis esse potest, tamen ad
stib. 17. Sc. cusandum eos admitti nihil verat. Sed
31. inf. De enormitas criminis laicos adversus Cleri-
Simon. Vi- cos admittat, veluti in crimine Simonie,
de Vallen- hæreseos & læsæ Majestatis. Pluresque
hic §. 2. alios alii recensent.

n. 5.

5. An & Monachus accusator audiendus
erit contra suum Præla-
tum?

c. Ex parte Eum audiendum esse, si Abbatem
ii. h. i. d. c. um velit alicujus criminis accusare, re-
ii. Sc. can. scripsit Alexander III. Pont. Quam
Monachi vis eidem suo Prælato obedientiam vo-
35. XXI. verit; nisi rationabilis aliqua causa im-
qu. 1. pediat. Imo & sumptus, quibus ad pro-
sequendam accusationem est opus, cum
ipse Monachus nihil proprii habere possit.

Et ex bonis Monasterii suppeditandi sunt. Alios autem Monachus accusare non potest, nisi interfit Monasterii, & de licentia sui Abbatis vel Superioris.

6. Ad prosequendam accusationem an admittendus procurator?

Is non ad alium effectum admittitur, quam ut alleget in iudicio causam absentiae, vel alias exceptiones ipsum crimen tangentes. Tenetur enim ipsemet, qui accusationem instituit, eam prosequi, quia regulariter in causis criminalibus, quemadmodum reus se non potest per procuratorem defendere, ita neque procurator potest per procuratorem agere.

c. Veniens non tangentes. Tenetur enim ipsemet, qui 15. h. t. accusationem instituit, eam prosequi, quia regulariter in causis criminalibus, l. 10. h. t. quemadmodum reus se non potest per l. Ab accusatore 13. D. De publ. jud.

7. Quid est Inquisitio?

Est criminis alicujus per iudicem competentem Canonice facta investigatio, adversus eos, qui vel denunciati sunt, vel qui ob crimen aliquod male audiunt & infames habentur.

8. Qualiter instituitur hac Inquisitio?

Institui solet a Iudice, interdum aliquo denunciante vel deferente, interdum etiam nullo accusante, vel denunciante,

ante, sed fama & rumore vulgi non
merario ad hoc iudicem instigante.
que enim iudex potest aut debet in-
quem instituere inquisitionem, nisi
c. *Quali-* propter crimen aliquod ita vulgo
ver 24. eod. famis, ut sine scandalo tolerari non possit

9. *Quomodo exerceri iudicium criminis potest, ubi nullus est accusator aut denunciator?*

Hic fama publica & clamorosa inquisitio erit loco accusatoris vel denunciantis: non tanquam idem sit Accusator & Iudex, sed quasi denunciante fama referente clamore vulgi, Iudex officii sui debitum exequatur. Quod recte introductum est, ne alias crimina maneat impunita.

d. c. 24.
vers. ex
quib.

10. *Quid interest, crimen per inquisitionem probatum sit, an per accusationem?*

Quod Iudex, si per accusationem probatum fuerit crimen, cogatur certam poenam a lege statutam alicui crimini infligere: eo vero per inquisitionem patefacto, possit pro arbitratu suo, proque personae meritis, & delicti qualitate poenam

penam moderari. Nisi crimen esset ta- c. Inquisi-
e, quod Ordinis executionem aut benefi- tionis 21.
cii retentionem impediret: veluti si quis in pr. b. t.
per inquisitionem probatus esset simonia-
cus, qui eo casu perinde erit deponendus
ac privandus beneficio, ac si per accusatio. d. c. 21.
nem probatus foret talis.

ii. Quid est denunciatio?

Denunciatio Canonica (de qua agi-
tur hoc loco) est criminis alicujus apud
competentem judicem citra inscriptio-
nem legitime facta delatio. Fit autem c. 2. 3. &
hac denunciatio super crimine occulto aliquor
quidem, quod tamen aliquo modo pro- seqq. b. t.
bati possit; & fit potissimum ad poeni-
tentiam peragendam, vel aliam poenam
legitimam imponendam. Et hanc Cano-
nicam denunciationem praecedere debet
vel unica tantum, vel etiam altera moni-
tio charitativa: in quo differt a denunci-
atione Evangelica, in qua triplex moni-
tio requiritur necessario.

ii. Quotuplex igitur est Denuncia-
tio?

Triples: Canonica, Evangelica, & Ju-
dicialis, quæ & Civilis. Evangelica est,
quæ tantum fit ad poenitentiam, & simi-
liter

Y 3

liter locum habet in quolibet occu-
peccante, modo aliquo usque de delicto
constet. Ejusque forma traditur *Mat.*
18. v. 15. & Luca 17. v. 3. ut scilicet deli-
quens primo corripiatur privatim, de-
inde, si non paruerit fraternali correptio-
ni, iterum moneatur, adhibito uno

ca. Si pec- duobus testibus, & tunc demum, si con-
caverit. 11. tumax sit, deferatur Ecclesie puniendi
qu. 1. & c. Denunciatio judicialis fit per ministros
13. sup. de publicos, ad hoc constitutos, ut delinquentes
judic. Val- delinquentes denuncient magistratibus
len. hic §. idque vel ad vindictam publicam, & de-
5. post. Ca- citur publica: vel ad privatam interelle, &
nif. in dicitur privata.

Summa

vor. tit. 13. In quo differt Denunciatio ab Accu-
satione?

Differt, & modo instituendi & fine.
c. Super. 13. Nam ad accusationem necessaria est in-
h. t. l. c. 13. scriptio: denunciatio fit sine inscrip-
tione. Accusatio fit principaliter ad poe-
nam, id est, ut poenam luat reus: denun-
ciatio non fit ad poenam, sed ad vitae co-
mendationem, ut reus corrigat suos ma-
los mores. Ideoque etiam denunciator
est repellendus a Judice, si prius amice
c. 2. eod. non admonuerit reum, quam crimen ad
judicem deferret.

De Calumniatoribus.

TIT. II.

Accusatores, vel denunciatores, si alicui falsa crimina objiciant, tenentur tanquam calumniatores.

1. *Quid dicuntur Calumniari, & quis Calumniator?*

Calumniari est falsum crimen scienter, & dolo malo intendere. Calumniator dicitur, qui falsum crimen scienter & dolo malo intendit, seu proponit. In eo diversus a Prævaricatore, quia hic falsa crimina detegit, & vera abscondit. Tergiversari vero est, in totum ab accusatione desistere.

2. *Quæ est pœna accusatorum calumniantium?*

Pœna est talio. Eadem scilicet pœna can. Quisplacendi sunt, qua mulctandi forent, si quis crimina fuissent probata, cum calumniatores ad vindictam poscat similitudo supplicii.

3. *Quod si eadem pœna plecti nequeant, vob calumniator non sit capax pœna?*

Tunc alia, & æque gravis infligitur.

Y 4

Exem-

Exemplum est in Subdiacono, qui laicum falso accusaverat alicujus criminis, quo probato deponendus, & Ordine exuendus esset Diaconus: quia non potest Subdiaconus spoliari Ordine, si non habet, præterquam quod per Subdiaconatu, publice verberibus castigatus mittitur in exilium.

c. i. b. 2.

4. *Quid si non constet, an quis calumniandi animo accusationem instituerit?*

De eo inquirere officio incumbit iudicis: qui, si in negotium id postulet, accusatori deficienti in probatione, minus se non animo calumniandi accusationem instituisse, præsertim adversus superiorem suum, Canonicam indicet purgationem, eumque, usque dum se purget, ab officio, & beneficio suspendet.

c. i. eod.

De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur.

TIT. III.

Hic incipit alterum hujus libri caput, quo materia iudicii criminalis, id est ipsa crimina enumerantur, & explicantur; quæ vel communia sunt omnium hominum, tum Ecclesiasticorum,

... tum laicorum, vel Clericorum pro-
... ra. Primi generis sunt illa, quæ in ipsum
... eum & religionem principaliter com-
... mittuntur (quorum gravissimum est Si-
... monia) & quæ in proximum.

1. Quid est Simonia?

Simonia (a Simone Mago, qui primus
legitur se hoc crimine polluisse, *Act. 8.*
ita dicta) est studiosa voluntas emendi,
vel vendendi aliquid spirituale, vel spiri-
tuali annexum. *Studiosa*, inquam, ut
excludantur leves, vel minus deliberatæ
voluntatis motus. Verbis *emendi, vel ven-*
dendi continetur contractus omnis one-
rosus, pretio temporali intercedente; vel
quod rationem pretii habeat, non gratui-
tus: veluti si pecunia detur, vel promit-
tatur, ex pacto sive tacito, sive expresso,
pro Sacramentorum administratione,
pro sepultura & exequiis mortuorum, pro *c. 8. 9. 10. &*
benedictionibus nubentium, pro ingres- *passim h. t.*
su Religionis, pro beneficiorum Ecclesia- *c. 12. eod.*
ficorum collatione. Imo si tantum ob-
sequium aliquod sive immunitas, sive
etiam modus ab obsequio præstetur pro
beneficio obtinendo.

(Conf. Struv. *Syntagm. jur. civ. Exerc. XV.*
§. 1. & Prozym. ad Codic. L. 1. T. 2. l. 2.)

Y 5

2. Quod

2. *Quod hic vocas munus ab obsequio?*

Quodlibet ministerium & obsequium, quod homo homini in rebus temporibus præstare solet, habetque pretium in se. Est enim pretium hic tripliciter: aliud pretium manus, sive muneris a manu, aliud pretium linguæ, sive muneris a lingua, aliud pretium obsequii, sive muneris ab obsequio.

l. 178. D. de a manu pecunia est, & res quælibet, quæ in commercio, & quæ etiam pecunia sunt non appellatione continetur. Munus a manu nulli II. 4. qua favor est, sive preces & supplicatio. I. 9. 1. Sc. nes humanæ, si ex pacto, vel promissione saluator. ne fiant. Munus ab obsequio servitium est. I. 9. 3. indebite impensa, id est, famulatus aut addictus, ut ejus intuitu aliquid spirituale consequatur.

3. *Quotuplex est Simonia?*

I. Alia est juris divini, alia juris humani sive Ecclesiastici. Illa committitur circa res mere spirituales, & maxime circa eas, quibus confertur potestas clericorum. Hæc ex jure positivo prohibita nem suam habet, & committitur circa rem natura quidem sua vendibilem, prohibitam tamen vendi jure positivo Ecclesiastico: veluti in venditione be-

officiorum Ecclesiasticorum, secundum
quod temporale est; quod ab Eccle-
siâ prohiberi potuit propter dependenti-
am & connexionem, quam habet cum re
temporalibus: item in venditione officiorum mi-
nus spiritualium, quale est officium, Oe-
conomus Ecclesiæ, Advocatus Ecclesiæ, Sa-
crificarius, & similia.

II. Alia est Mentalis, alia Conventio- *d. can. Sal-*
nalis, alia Realis. *mentalis* est, quæ men- *vator.*

te tantum concepta in solo proposito
consistit interno, sive res tradatur, sive
non tradatur, circa ullum pactum seu
conventionem. *Conventionalis* est, quan-
do a proposito illo interno proceditur ad
conventionem dandi aliquid temporale
spirituali, citra tamen executionem,
aut utraque, vel altera parte tantum. *Rea-*
lis est, quando ultra conventionem de-
dando accedit traditio ipsius rei, idque
a parte utriusque tam dantis, quam ac-
cipientis; veluti dedi tibi pecunias, & tu
villam mihi dedisti præbendam.

Ad conventionalem Simoniam, vel
potius ad mentalem, referri potest spe-
cies illa, quam vocant *Confidentialem* seu
Confidentia, quæ proprie locum habet in
renunciationibus & collationibus, aliis-
que provisionibus beneficiorum Eccle-
siasti-

fiasticorum. v. gr. Quando quidem
 providet de beneficio, cum certa
 & spe, ut provisus illud ipsum alio
 resignet, cedatve, vel ei, a quo beneficium
 obtinuit, vel illius nepoti, vel etiam
 ri. Quod quidem licite fieri potest
 ullo pacto aut conditione, modo
 digno: simoniaca vero erit facta cum
 ventu pretii, pacti, modi aut conditionis
 five digno fiat, five indigno. Extat de
 specie Simonie Constitutio Pii IV. anno
 1564. & duplex Pii V. anno 1568. & 1570.

(Conf. Struv. Syntagm. jur. c. 16. Exerc. III. tit. 31.)

can. Pla. 4. Qui igitur vitium Simonie incurrit?
 cui 22. 1. ex quibus causis?

qu. 1. c. 2. Ex æquo tam ementes quam receptes, de quo extat antiqua definitio
 sup. De tes, de quo extat antiqua definitio
 conf. Sc. trum: *Anathema sit danti, & accipienti*
 cum dete- Præterea & qui five danti, five accipienti
 stabile h. t. vel proxeneta, vel intercessor, vel cooperator
 in Extra- rator fuerit, in reatu est Simonie. Causa
 vag. can. fa Simonie generalis est, quod datur
 c. 1. h. t. quid temporale pro re spirituali, vel
 can. 2. 3. 4. adnexa. Particulares causas aliquas
 & passim 1. retuli supra, quibus alii addi possunt
 q. 1. c. 10. ut si pro ordinatione aliquid datum, vel
 & 39. h. t. acceptum fuerit; si pro consecratione

benedictione Episcoporum, aut Abba- e. 9. & 16.
m; si pro electione, praesentatione seu t.c.8. & c.
nominacione; pro institutione seu investi- 19. eod.
tura sacerdotum; si pro ingressu Religio- Navar. in
nis, & receptione Monachi. Manual.:

¶ Quae causae excusant ab hoc vitio?

n. 506. c.
18. & ibi
gl. b. t. arg.

Excusat I. Si aliquid detur ex mera li- c. Ex tua
beralitate & elemosyna, nec animus ad- 20. b. t.
sit emendi, vel vendendi. Wames.

II. Modicitas & exiguitas rei, seu pre- conf. 561. n.
tium, quod pro re spirituali datur, & pellice- 4. eod. tit.
re; aut pervertere animum accipientis
non solet, dummodo non ex pacto detur:
sed ex mera liberalitate.

III. Quando temporale aliquid in-
venit, non primario, ut dicunt, sed
secundario, tanquam pro causa im-
pulsiva & excitativa. Exemplum po-
tunt in eo, qui servit Episcopo spe futu-
rae alicujus remunerationis, absque ulla
vel pactione, vel conditione, & modo
principaliter hac intentione non serviat. c. Cum 12.
in eo, qui Ecclesiam frequentat, ut & gl. b. t.
distribuciones quotidianas lucretur, alias Navar. d.
forte non frequentaturus: quia ideo di- c. 13. n. 101.
tribuciones illae sunt introductae, ut Ca-
nonicis essent incitamento vacandi dili-
gentius horis Canonicis.

IV. Ne-

IV. Necessitas, quæ legem non abolet
item redemptio injustæ vexationis
vexæ, ut loquuntur, pro jure in re
cio sibi quæsito tuendo, ac retinendo.

Glin. can. V. Laudabilis, & pia consuetudo,
De Cler. igendi, vel solvendi aliquid pro sepelien-
non resid. & exequiis mortuorum, pro benefici-
Navar. loc. nibus nubentium, & similibus. La-
cit. c. 28. b. lem dico consuetudinem, nulli palam
t. Less. de alligatam, quæ ex pia fidelium devotio-
jure & just. spontanea & libera oblatione
lib. 2. c. 35. nem habuerit. Sed & quod sic solvitur
dub. 7. n. ci potest solvi intuitu laboris extremi
39. & dub. impensi, & in stipendium sustentationis
18. n. 106.
can. fin. 1. 6. An admittenda ea consuetudo, quæ pro
qu. 2. institutione, admissione ad possessionem, seu
installatione, aliave provisione, aliquando
dari consuevit, vel deduci de fructibus?

Consuetudines ejusmodi declarantur
Sess. 34. c. Synodus Trid. mandat Episcopis, ut, quæ
24. de re- in usus pios non convertuntur, atque de
form. gressus eos, qui simoniacæ labis, aut
regni. didæ avaritiæ suspicionem habent, fieri
non permittant: illis tantum, quæ
laudabiles probaverint, exceptis. Non
permittit quoque Conc. aliquid deduci
ex fructibus in receptione novi Canonicus

Quod tamen hodie experimur non rigide & ad amissim observari, sive consuetudine immemoriali, sive ex privilegio, certis Capitulis concessio.

7. *Quomodo excusas a vitio Simonie pacta illa Conventiones, quas hodie fieri videmus de dote certa inferenda in monasterium pro receptione Monachi, vel Monialis?*

Ex eo, quod id, quod dicitur dari pro ingressu Religionis, non tam detur pro ipso ingressu, statuque Religionis, quod vere spiritualis est, & natura sua inestimabilis; sed vel intuitu sustentationis, quod est onus temporale pretio aestimabile, idque ad evitandum gravamen illius monasterii, maxime, si inopia prementur, & restitutum sit redditibus ac proventus ad sustentationem, necessariis: vel intuitu reparationum & onerum similibus, etiam in monasteriis, utcunque abundantibus. Et hanc praxin, longa consuetudine firmatam hodie fere passim receptam videmus.

Vide Garf. de Benef. p. 8. c. 1. n. 24. & seq. Zyp. in Anal. jur. Pont. nov. b. 1. n. 9.

Vide Navar. de Benef. Eccl. q. 1. monito ult. c. 3. b.

8. *Qui accusare de Simonia possunt?*

t. c. 7. &c. Licet Henricus; li. 3. b. 1.

Imprimis quilibet Catholicus, qui ad hoc etiam magis est precibus exhortandus;

duſ; Imo & ſervi aduerſus dominum
criminofſi quilibet admittuntur
lum ad accuſandum; verum etiam iuſ-
tificandum.

9. *Quæ ſunt pœna Simoniacorum*

Imprimis Simonia mentalis, que
lo propoſito interno conſiſtit, pœna
Eccleſiaſticarum incapax eſt, ſi unquam
nihil datum, aut acceptum fuerit, con-
tentione tamen recipiendi aliquid; ſi
exhibitum quidem ſit munus a manu
ſante tamen pacto omni, explicito, aut
plicito. Quo caſu ſaltem de facto Simo-
nia non punitur, nec obligat ad reſtitu-
tionem ejus, quod datum, acceptumve
rit. Secus in uſura mentali conſiſtit
Pontifex, ut hæc in foro poli, ut loquun-
tur, ſeu animæ obliget ad reſtitutionem
ejus, quod ultra fortem receptum eſt.

*c. ult. Sibi
Navar. n.
12. c. Con-
ſulit inf.
de uſur.*

10. *Quæ eſt ratio hujus conſuetu-
dis?*

Quod receptio uſurarum ſemper ſit
juſta, nec ullo colore effici juſta pœna
earumque prohibitio ex jure cum divi-
tium humano tam eſt ſtriſta, ut adven-
tam nulla conſuetudo queat intro-
At vero Simoniæ non ita ſtriſta
prohibitio (licet hæc quoque ex

*c. 3. Sibi
gl. inf. de
uſur.*

jure, divino & humano, proveniat.)
 in adversus eam in certis casibus, lau- *c. 24. b. 1.*
 abilis consuetudo locum habere possit. *Vide Co-*
 Alii differentiae rationem inde petunt, *var. 3. Var.*
 quod in Simonia pariter turpe sit & dare *1. n. 5. Gu-*
 & accipere, in usura vero non nisi ex parte *tier. 2.*
 recipientis turpitudine versetur, ideoque ex *Can. q. 23.*
 hac concedi restitutionem ejus, quod tur-
 piter acceptum est, non ex ista.

II, *Simonia conventionalis quomodo pu-*
nitur?

Hac licet ab altera parte tantum com-
 plementum acceperit, omnibus poenis
 juris subjacet, retrahendis ad initium
 contractus, ut exinde collatio sit invali-
 da tanquam simoniace facta, excepta
 irregularitate in eo, qui celebravit post
 completam ab una parte simoniam, &
 ante completam ab altera. Ubi vero *arg. c. Apo-*
 pe traditionem utrimque subsecutam *stolica inf.*
 perfectionem suam accepit, praeter rea- *De Cler.*
 tum peccati mortalis, & infamiam a jure *excom.*
 infictam, gravioribus etiam poenis sub-
 jiciunt, ut sunt, *Excommunicatio*, a qua
 solus Pont. absolvit, praeterquam in
 mortis articulo. *Suspensio*, olim perpe- *d. c. Cum*
 tua, sed quam Pius V. temporariam fe- *detestabil.*
 cit, & ad decennium reduxit. Sixtus V.

Z

male

male ordinatos & ab ordine sic suscipi
& ab omni spe ac facultate ad ulterius
ascendendi suspendit. Clemens deus
VIII. ac hanc aliasque poenas mitiga
atque ad juris communis terminos

Anno 1595. cavit. *Privatio, Depositi* que, qu
c. 11. b. 2. 5 cum habet, tum in beneficiis Ecclesi
c. 2. sup. de cis, tum in aliis officiis simoniace
confess. c. tratis. *Irregularitas*, quæ incum
27. b. 1. propter excommunicationem & sub
Wames. sionem præcedentem, nempe excom
conf. 561. n. nicato aut suspenso divina faciente
8. b. 1. d. c. que hanc ulterius sequitur *Inhabilitas*
11. Covarr. non tantum ad beneficium simoniace
ad c. Pec- tentum, sed etiam ad alia quacunque
catum p. 2. Denique *Restitutio* pretii accepti pro
§. 2. n. 6. spirituali, & fructuum omnium inter
perceptorum ex beneficio simoniace ob
tento, facienda Ecclesiæ, cui injuria facta.

Ne Prælati vices suas vel Ecclesiis sub
annuo censu cedant.

TIT. IV.

Tit. hic pendet a superiori, & ejus veluti
pars est, quia contrahitur etiam Simo
nia, quando Prælati vices suas, id est
potestatem & jurisdictionem sibi com
petentem vel Ecclesias sub certa aliqua
pensione aliis addicunt vel elocant.

1. Cur hoc prohibitum est Pralatis?

Quod Ecclesiastica Jurisdictio & potestas sit res spiritualis, quæ ut vendi, ita locari aut aliter cedi, absque simonia non potest. Ita Parochus neque pro confessionibus audiendis neque pro Sacramentis administrandis alteri committere aut delegare vices suas potest, ut neque conductitiis Presbyteriis concedere. Est & hæc prohibitionis ratio, quod hujusmodi res ad gravamen subditorum & subversionem judiciorum, redundare videtur, ex eo, quod concussionis materiam præbere videatur.

*ca. Viden-
tes 1. qu. 3.
c. Ad no-
stram 21.
sup. de
Sim. c. 1. b.
Conc.
Trid. sess.
25. c. 11. d. c.
3. b. t.*

Prohibitio hæc an etiam ad fructus Ecclesiarum vel beneficiorum extendenda?

Nequaquam, cum fructus cæteræque conventiones nullam rei spiritualis rationem habent, ac proinde licite cedi & locari possint. Non quidem ad longum tempus; quia saperet talis locatio quandam alienationem: sed olim quidem ad septennium, hodie ad triennium duntaxat.

*c. ult. b. t. c.
Ambitiosæ
De reb. Ec-
cles. non al.
in Extra
con. Conc.
Trid. Sess.
25. c. 11. Co-
var. 2.
Var. 6. 16.*

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

TIT. V.

Hic quoque Tit. velut appendix est de Simonia: nam & hi prope ad simoniae crimen accedunt, quia aliqui pergunt pro licentia docendi.

1. *Qui igitur incurrunt hoc crimen?*

Canonici, quos vulgo Scholasticos vocant, qui scilicet non, nisi accepta cuncta, aliquem ad docendum admittunt. Non est autem hæc vere Simonia, quia licentia docendi vere non est res spiritualis; nisi quatenus actus est jurisdictionis spiritualis, ex jurisdictione aliqua Ecclesiastica, seu Episcopali, seu quasi spirituali procedens. Et propterea tales non puniuntur ut Simoniaci, sed lenius, nimirum beneficiis suis spoliantur, quodque promissum est, & non acceptum remittere, acceptum vero restituere tenentur, si idoneus ad docendum admittere gratis.

*c. 1. b. t. c. 2.
eod. c. 3.
eod. V. de
Navar.
var. in
Man. c. 23.
n. 58.*

2. *Licetne ipsis Magistris, qui non habent unde vivant, pro docendi laboribus exigere & accipere aliquid a discipulis?*

Omnino, neque hoc speciem aliquam habet Simoniae: veruntamen ut liberius & gratis doceant, constitutum est

In singulis Ecclesiis cathedralibus deliga- *d. c. 1. & 4.*
tur Magister aliquis ad docendum Theo- *b. 1.*
logiam, vel etiam in aliis Ecclesiis, qui
Grammaticam doceat, cui salarii loco *c. ult. in fi-*
designatur fructus annuus Præbendæ. *ne b. 1. Vi-*
Idque cum privilegio, ut & Magistri S. *de Conc.*
Theol. & studiosi absentes per quinquen- *Trid. Sess.*
nium continuum recipiant integre pro- *de reform.*
ventus beneficiorum suorum. *c. 1.*

De Judæis, Sarracenis, & eorum
servis.

TIT. VI.

1. Quos hic vocas Judæos, & quos Sar-
racenos?

Udæorum nomen hoc loco non tam
gentis est, quam impiæ & nefariæ se-
ctæ. Nam Judæi, licet olim verum De- *Levit. 13.*
um colerent, & festa legalia, veteri Te-
stamento ad literam superstitione intelle-
cto, observare hodieque utcunque sole-
ant: in hoc tamen maxime nefarii sunt
& impii in Deum, quod Christum Do-
minum negent esse verum Deum: Sar-
raceni vero (quo nomine veniunt hic
Turcæ, Persæ, Tartari, Arabes, cæterique
Mahometicæ sectæ addicti) nec vetus nec
novum Testamentum recipiunt, & ne-
fariæ quoque peccant, Christum negan-
tes

Niceph. tes Salvatorem. Dicti autem Sarraceni
lib. 11. c. 47. vel a *Sara* legitima uxore Abrahæ
lib. 6. var. potius a *Sarraco*, urbe Arabiæ: nati-
hist. c. 28. racenorum gentem inter Arabes nu-
 rat etiam Plinius.

2. *Cur igitur Judæi permittuntur
 inter Christianos?*

Propter spem conversionis ad fide-
 quam de iis conceperunt Principes Ch-
 ristiiani: qui propterea, præter ma-
 nem, & ariam illis concesserunt.
 dam etiam iisdem interdicta & nega-
e. 7. h. 1. & sunt. Concessum est, ut legibus suis
l. ult. C. ter se vivant, ut synagogas suas habeant
eod. tit. veteresque reficiant & fulciant, non
 iam novas ædificent: ita tamen, ut
 jusmodi concessione non insoleant, &
c. 4. h. 1. scandalo sint Christianis.

3. *Quæ interdicta & negata sunt Judæis
 inter Christianos degentibus?*

c. 16. & 18. I. Arcentur ab omnibus hono-
h. 1. d. l. ult. bus, dignitatibus atque officiis publicis
eod. II. Prohibentur die Parasceves pro-
 in publicum, totoque illo die ostia
 fenestras habere apertas, ne occidant
c. 4. & 15. illud Christianis in contemptum Crea-
h. 1. c. 2. & toris æ Redemptoris sui. III. Prohi-
5. h. 5. l. 56. bentur insuper in domo dominicoque

... habere Christianos. IV. Interdi-
ctum, ne Judæis cum Christiana, aut con-
tra, matrimonio jungatur, aut alias com-
miscetur. Denique interdicta est Chri-
stianis omnibus omnis familiaritas & do-
mestica consuetudo cum Judæis, sub pœ-
na excommunicationis, ne consuetudine
vitiæ pelliciantur vel ad Judæismum, vel
ad Paganismum, Exceptis Clericis & Re-
ligiosis, qui a superioribus suis ad prædi-
candum Evangelium Judæis & Sarracenis
mittuntur.

De Hæreticis.

TIT. VII.

Differunt a Judæis ac Sarracenis Hære-
tici, quod hæretici contradictores sint
fidei semel in baptismo susceptæ; illi
vero, quam nunquam susceperunt, cæ-
ramenta oppugnent.

1. Hæresis quid & unde dicta?

Hæresis est de aliquo dogmate falso,
fidei orthodoxæ contrario firmata
opinio. Dicta ab Electione, quod eam sibi
quisque doctrinam eligat, quam putat es-
se meliorem, a Græco verbo *αἰρέσις*, id
est, *Eligo*: unde *Hæresis* sive *Secta*, nomen
olim neque odiosum, neque apud vulgus
infame, prout hodie.

Z 4

2. Quis

can. 28.
XXIV. q. 8

2. *Quis igitur dicendus Hæreticus?*

Hæreticus, definiendo D. Augustinus, est, qui alicujus temporalis commotio maxime vanæ gloriæ, principatusque gratia, falsas ac novas opiniones vult agnoscere vel sequitur. Qui scilicet quolibet modo & vel levi argumento a fide orthodoxa ac religione Catholica, quam Romana profitetur Ecclesia, defleat & dissentit.

e. 2. C. eod.

(Non recte descriptioni hæretici inferuntur quod is sit hæreticus, qui ab ea religione, quam Romana Ecclesia profitetur, defleat.)

can. qui in
Eccles.

3. *Quæ sunt requisita, ut quis proprie hæreticus & sit, & ut talis puniri possit?*

XXIV. q. 5.

c. Hæretici

XXIV. q. 1.

I. Requiritur, quod, cum baptizatus esset, & per hoc fidei Christianæ initiatus, ab eadem fide defecerit: cum nemo possit dici deserere fidem, quam nunquam susceperit, veluti Pagani, Judæi, & reliqui alieni a fide. Et sufficit vel in uno fidei articulo, quem scientem volentemque aberrasse. II. Quod errorem illum suum mordicus ac pertinaciter defendat, & corrigi nolit. Atque ad hæc duo capita referri possunt, quæ præterea alibi requirunt.

Covarr. 3.

Var. c. 1.

sub num. 2.

l. 4. in fin.

C. de her.

4. *Qui ad accusandum in hoc crimine admittuntur?*

Omnes, etiam illi, qui alias jus accusandi non habent; quomodo & in crimine læsæ majestatis humanæ obtinuit; ve. *c. 14. sup.* luti servi contra dominos, laici adversus *d. testib.* Clericum, Hæretici adversus Hæreticum aut alias criminosi; quia hæresis crimen est *d. l. 4. §. 1.* publicum, quod in omnium cedit injuriam. *C. h. t.*

5. *Quæ sunt remedia opportuna arcendo huic malo?*

I. Interdicitur laicis omnibus omnino, ne sibi vindicent auctoritatem prædicandi verbum Dei, neve conventus aut conciliabula occulta cogant, Sacerdotum simplicitate ac familiaritate contemptim habita. Id quod hodie sectariis nostris admodum est solemne. Imo Clericis quidem permittitur munus concionandi exercere, nisi hoc eis a Superioribus vel ab Episcopo concedatur. II. Juretur quilibet Archiepiscopus, Episcopus, per se, vel per Archidiaconos suos, aut alias personas idoneas, bis aut saltem semel in anno suam circumire ac visitare dioccesin, inquirere in hæreticos aut suspectos de hæresi &c. III. Moniti ac requisiti ab Ecclesia Principes, vel præstatem aliquam in Republ. Christiana.

d. c. 13. §. stiana obtinentes, terram suam ab hæreticis. ca fœditate purgare tenentur.

6. *Quæ sunt pœna Hæreticorum.*

I. *Excommunicatio*, eaque lata sententiæ, seu ipso jure incurrenda, non tantum ab hæreticis notoriis, aut de his suspectis, verum etiam ab eorum prætoribus, defensoribus, fautoribus, qui cum hæreticis familiariter versantur, commercia exercent, aliave committunt. Quamvis id hodie apud Germanos ac Belgas in tanta hæreticorum multitudine & frequentia difficulter observari possit. Unde ibidem commerciaque exercere cum hæreticis licet, citra merum excommunicatorum aut læsæ conscientiæ.

(Indigne hæreticorum nomine Autor Augustinæ confessioni addictos Germanos ac Belgas arguit.)

II. *Irregularitas*, & quæ inde tollitur, *Inhabilitas* ad officium vel ordinem Ecclesiasticum, aut aliud quodlibet officium publicum obtinendum, privatioque beneficiorum omnium jam obtentorum tempore criminis, idque ipso jure: ut tamen ad executionem non procedatur, nisi præcedente sententia declaratoria judicis.

e.2. §. hæretici h. t. in 6.

Covarr. 2. Var. c. 3. n. 4.

III. *Confiscatio* bonorum omnium patrimonialium, idque similiter ipso jure, *c. 10. §. 1. & d. c. 15. §. damnati b. t. c. 19. eod. in 6.* sive ex die commissi criminis. Ut etiam executio fieri non possit ante declarationem criminis a iudice competente factam.

Hæreticorum, qua talium bona non recte confiscantur.

IV. *Mors* sive ultimum supplicium, quæ poena alibi gladii est: alia alibi, & ferè arbitraria. Consuetudo poenam ignis passim recepit, ex lege Friderici II. Imp.

(Multo minus morte hæretici, qua tales puniendi sunt: Hæresis enim in errore intellectus consistit: Magistratus vero in intellectum nullum habet imperium: nec ille de oeculta voluntatis malitia, an quæ subsit, facile judicare potest. Add. 2. Tim. 11. v. 24. 2. Cor. 12. v. 4. Matth. 19. v. 14. 15. vid. Thuanus *præfat. Histor. Bernhard. loc. d. magistr. polit. n. 314. & seqq. Carpz. prax. Crimin. Part. 1. quest. 44. Struv. progymn. in Cod. d. jur. sacr. ad tit. d. hæretic. Conf. epitom. process. d. occid. hæretic. & v. rescript. inser. inter Just. Lips. & Theodor. Cornhercium.)*

De Schismaticis & ordinatis ab eis.

TIT. VIII.

Proximi Hæreticis sunt Schismatici, cum nullum sit Schisma, quod non fingat sibi hæresin aliquam.

1. *Quid*

1. *Quid dicitur est Schisma?*

Est crimen, quo quis ab unitate
sua discessionem facit, eamque
dit quodammodo, se ab obedientia
mi Pont. ejus capiti debita, subtrahit
quod & nomen Schismatis indicat
Schissura dictum.

(Haud recte additur descriptioni Schismatis
quod is hoc crimen committat, qui ab omni
ria Pontifici, ac si hic caput Ecclesie sit,
subtrahit.)

2. *In quo differt Schismaticus ab Hæretico?*

Quod Hæreticus pravum aliquod
dogma contra Ecclesiam Catholicam pers
naciter defendat. Schismaticus vero
lum quidem pravum dogma sequatur, se
tamen dividat, & ab Ecclesia Romana
unitate deficiat. Itaque omnis hæreticus
est schismaticus, sed non e contra
schismaticus est hæreticus, quamvis
schismaticus fere incidat in hæresim al
quam. Unde eodem ordine habentur
schismatici, quo hæretici, iisdemque po
nis sunt obnoxii.

*c. un. b. t. in
6. Jac. Pa-
mel. in Ep.
55. D. Cyp.*

(Similiter nec is Schismaticus est, qui ab Ec
clesiæ Romanæ unitate deficit: Rectius
Schismatici dicuntur, qui fundamentum
dem sanæ doctrinæ retinent, sed errant in
indifferentibus, ac inde sese ab Ecclesiæ
munione se jungunt. Atque hi, nisi in hæresim
aliquam incidant, iisdem cum hæreticis par
tis

sunt obnoxii. Add. Joh. Gerhard. loc. d.
miss. Eccles. n. 370.)

3. Quid censes de ordinatis a Schisma-
ticis?

Ordinationes hujusmodi esse irritas c. 1. b. t.
atque inanes: & a schismatico ordinatum
protinus ab officio repellendum esse, nisi c. 2. eod.
legitime cum eo fuerit dispensatum. Er-
go ordinatus a schismatico manet qui-
dem ipso jure suspensus ab officio & usu *Hostien. in*
Ordinis, tenet vero Ordo sic susceptus: *Summa h.*
quia Ordines per se subsistunt & impri- *t. num. 4.*
munt characterem.

(Cum Autor Titulos quos-
dam omiserit, lubuit istos ex
Andree Vallensis Prof. Lova-
niensis Paratitlis Decretalium
supplere.)

TIT. IX.

De Apostatis & Reiterantibus bapti-
smum.

Apostatarum sacrilegum quoque nomen
est, l. C. 4. de Apostatis: & Apo-
stasia gravissimum crimen, in ipsum
Deum principaliter tendens. Imo A-
postatae in eo deteriores haereticis sunt,
quia fidem semel in baptismo su-
scie-

ceptam, non in parte, ut heretici, sed in totum deserant, l. 1. 2. & 3. Additur de Reiterantibus baptismum, quia & hi velut apostatae sunt, de priori baptismo recedunt per ejus iterationem.

1. *Quid est Apostata, & quid Apostasia?*

Apostata Græcis idem est, qui desertor seu rebellis vel etiam in fuga, ut qui a Principe vel duce suo hostes transit seu fugit: & Apostasia est, quod rebellio seu desertio, a Græco *ἀποστατέω*, id est deficio, vel desero. Hic vero pressius sumitur Apostata, pro eo, qui temerarie recedit a statu fidei, obedientiæ, aut religionis, quam semel professus est. Diciturque Apostata, quasi retro stans sive abiens, ut ex D. Augustino refert Gratianus, *can. Non observantia* XXVI. q. 7. & Apostasia significat eodem modo temerarium recessum; quamquam hæc allusio potius sit ad nomen, quam origo nominis.

2. *Quotupliciter sumitur Apostata?*

Nomen Apostatae tripliciter hoc loco sumitur. I. Pro eo, qui deserit susceptam semel a se fidem Christianam, & trans-

transit ad Judæismum, Paganismum aut Mahometi impietatem; diciturque Apostata perfidiæ vel renegatus, de quo loquitur tex. *in can. Non potest 2. q. 7.* Differtque ab Hæretico, qua is tantum ex parte deficit a fide Catholica, Apostata vero ex toto: a Pagano autem differt, quod is contradicat fidei, quam nullo modo ante suscepit, Apostata vero repugnet fidei, quam ante reipsa fuit professus: a Judæo distinguitur, quod is contradicat fidei, quam in typis, figuris & umbris ante tenuit. II. Dicitur Apostata, qui Monasticam Religionem. III. Qui susceptum ordinem sacrum dereliquit. *can. fin. Dist. 50. can. Quantumlibet Dist. 47. can. Beatus III. q. 4.* Sed & IV. est peccatus Apostatarum, eorum scilicet, qui superioris vel Ecclesiæ præcepta transgrediuntur. *c. si quis 2. &c. illud 4. sup. De Majorit. & obed. vide Gloss. & Panor. ad tit. 1. late Menoch. De arbitr. Jud. quest. lib. 1. cap. 6. casu 549. & Mascard. De Prob. concl. 112.*

3. *Qua est pœna Apostatarum.*

Diversimode autem Apostatæ a Juribus coercentur. Primo publicatione bonorum, non extantibus propinquis, *l. 1. & 4. C. eod.* Jus præterea testandi vel

vel testimonii dicendi, vel succedendi
 habent, *d. l. 3. C. eod. can. Non*
q. 7. ipsoque Jure sunt infames, *can. 2. q. 7. d. can. Beatus. can. si quis*
 & qui alteri Apostasiæ autor fuerit, &
 cum dispendio fortunarum etiam
 puniendum censuerunt Theof. &
 Ientini. *Impp. l. 5. C. eod.* Insuper
 statæ Religionis mancipandi sunt
 bus, donec desertum Religionis habita
 resumpserint, *c. penult. hoc tit. &*
 hensi in crimine, qui scilicet deserto
 ne clericali & habitu in apostasia tanquam
 Laici conversantur, post trinam quæ
 monitionem, si clericus fuerit primæ
 suræ, sacri vero ordinis apostatæ ipso
 re, ut communius obtinuit, vel post
 nam saltem monitionem, amittunt pri
 legium clericale, *c. 1. b. t. juncto c. Invali
 entia 25. & c. Contingit. 45. inf. de sent.
 excomm.* Quod accipe de privilegio ca
 nonis, *si quis suadente XVII. q. 4.* Ex pro
 pterea in eos manum injicientes non inci
 dunt in dicti canonis excommunicatio
 nem. vid. Panorm. *in d. cap. 1. b. t.* Ben
 Diaz. *in Pract. Crim. Canonica cap. 14.*
 Covarr. *Pract. quest. cap. 32. n. 6.*

4. Quomodo præcavenda Apostasia, præ
 suspicio?

Ute vero in Religiosis, seu Regularibus
apostasia cesset suspicio, mandat Conc.
Sess. 25. cap. 29. ut nemo Regularis,
cujuscunque facultatis vigore, transfe-
ratur ad laxiorem Religionem, neve ha-
bitum Religionis suæ occulte ferat, sed
publice. Et cap. 4. ejusd. Sess. vetat, ne Re-
gulares a suis recedant conventibus, et-
iam prætextu ad superiores suos acce-
dendi, nisi ab eisdem missi aut vocati
fuerint. Statuitque, ut, qui sine prædi-
cto mandato, in scriptis obtento, reper-
tus fuerit, ab Ordinariis locorum, tan-
quam desertor sui Instituti, puniatur.
Nihil autem inibi definit de transitu ad
æque arctam vel arctiorem Regulam.
Sed extat ea de re Constitutio Pii V. ann.
1569. quam refert Azor. 1. p. *Moral. Instit.*
lib. 12. cap. 14. qua rescindit & abrogat om-
nes facultates, præter Jus commune
concessas, recipiendi vel tetinendi Re-
giosos alterius ordinis, etiam laxioris.
Sed ibidem & aliam Pii IV. Consti-
tutionem, qua facultatem summi Pœ-
nitentiarii restrinxerat, statueratque ne
ex causis, etiam piis, facultatem standi
extra monasterium concederet, citra con-
sensum superiorum; & alia, quæ ibid.
videre licet. Aliarum præterea Consti-
tutionum extravagantium, huc spectan-
tium,

tium, meminit Zerola p. 2. V. Monachorum §. 8. 9. & 10. Sunt autem Religiosi quotannis requirendi & retractati in claustra, ex *Constit. Greg. IX. c. f. de Regularib.* Quid vero de eorum statutum sit cum in Gallia edictis Bonis, tum in Belgio Caroli V. edicto, *Bruxellis 1535.* vid. apud Zyp. *b. t. n. 8. 9.* ubi etiam refert, quid statuerit Gregor. XIII. de bonis cum Apostatarum & aliorum Religiosorum, extra monasterium, morientium. Ceterum causas Apostatarum & regularium, extra monasteria sua vagantium, Pius V. ad sedem Apostolicam revocavit. P. Matth. in *VII. Decret. Lib. 3. tit. 7. cap. 2.*

5. *Quæ est pœna reiterationis baptismi.*

Secundum Canones clerici deponuntur *c. eos, quos dist. 4.* laici vero excommunicantur, nec ad ordines admittuntur. *c. qui aliquos. dist. 51. C. qui in quibuslibet. 10. q. 7. c. 1.* verum secundum leges rebaptizanti & rebaptizato scienter, non est, non ignorantibus hoc esse prohibitum, sed dolo malo in reiterationem baptismi consentientibus pœna imponitur capitalis. *l. 2. C. ne sanct. baptism. irr. Episcopi etiam illicita usurpatione, lan-*

ritatem Baptismatis geminantes sacerdotio destituti legitimis poenis subjiciuntur. l. i. C. ne sanct. baptism. iter.

(Daniel Venator *Analys. jur. Pontif.*)

TIT. X.

De his, qui filios occiderunt.

Superioribus Titulis vidimus de iis criminibus, quæ principaliter in Deum committuntur: consequenter videndum est de illis, quæ principaliter tendunt ad læsionem proximi, quibusque aut corpus & vita proximi læditur, aut pudicitia thorusve offenditur, aut res & bona proximi exteriora attrectantur, & violantur. Primi generis est homicidium, & inter homicidiorum genera gravissimum, quod in filios sive descendentes, & in parentes, seu ascendentes committitur, diciturque generali nominè *Parricidium*; & adeo grave est, ut Quintilianus in Declamationibus omnium scelerum maximum appellet; & Solon interrogatus, cur nullam Legem in parricidas tulisset, responderit, non expectasse se, tale scelus unquam potuisse committi.

1. *Quinam parricidium committere dicuntur?*

Aa 2

Licet

Licet Parricidæ proprie vocentur
 rentum interfectores, aut qui fun-
 triæ, quæcunque parentis est loco, o-
 dium aut vim attulerint, vid. Cicero
Officior. tamen postea Lege Pompeja-
 tum fuit, ut parricidii teneantur non
 lum, qui patrem vel matrem, sed et
 qui fratrem, sororem, patrualem, ma-
 truelem, filium, filiam, & alias perso-
 in l. i. D. ad L. Pomp. de parric. enu-
 meratas, occiderint.

2. *Qua est pœna parricidarum?*

Pœna parricidarum more majorum
 sive de Jure Civili fuit hæc, ut virgi
 guineis verberati, ac deinde infli-
 leo cum cane & gallo gallinaceo, rupa
 & simia, in mare vel amnem projici-
 tur, L. penult. D. d. iit. Cicero. *pro M. C.*
Amerino. vid. Gregor. Tholosan. *Syn-*
tag. Juris universi, lib. 36. cap. 24. God-
 fred. *ad l. penult.* Jure vero Canonico
 suadetur matri, quæ iracundiæ calore
 ducta filium occiderit, siquidem im-
 pra vel vidua sit, ut in monasterium e-
 grediatur, in quo reliquo vitæ cursu pec-
 catum deploret, c. i. b. t. Quod si infan-
 tulus de nocte cum patre, & matre mor-
 tuus reperitur, nec appareat, utrum

matre vel a matre oppressus sit vel suffo-
catus, extra culpam omnem non sunt pa-
rentes, indiciturque pœnitentia trium an-
norum, quorum unum peragant in pane
& aque *cap. ult. h. t.* si quidem peccasse
in eo intelliguntur, quod infantem in
communem lectum recipiendo, periculo
oppressionis vel suffocationis exposue-
rint. Qui matrem occiderit, eodem Ju-
re pœnitere debet per decem annos, juxta
formam præscriptam *In Can. Latorem*
XXXIII. q. 2. At vero, qui parentem per
furorem occiderit, impunitus manebit:
nam sufficit eum furore ipso puniri, *l. pe-*
culi. §. fin. ad L. Pompej. De parricidiis l.
14. De officio Præsidis.

TIT. XI.

De Infantibus & Languidis expo-
sitis.

Omni quoque inhumanitate & crudeli-
tate referri sunt, & tanto deteriores
homicidio, quanto calamitosioribus
id inferunt, inquit Justin. *Novel. 153.*
in fine, qui scilicet infantes ac minores
septennio exponunt, seu abjiciunt, ut
vel pereant, vel ab aliis, commiserati-
one motis, suscipiantur & alantur.

A a 3

Can.

Can. si expositus Distinct. 87. Etenim
care videtur non tantum is, qui patrem
præfocat, sed & is, qui abjicit, & is, qui
alimenta denegat, quique publicis
misericiendi causa exponit, quam
non habet, *l. Necare 4. D. De agnosca-*
alendis Lib.

1. *Quæ est pœna exponentium
infantes?*

Digni sunt pœna homicidii. *L. 2. C. de
l. nec filium C. de patr. potest. l. 1. §. p-*
na D. De agnosca. Lib. Et, si pater fuerit,
amittit Jus patriæ potestatis: si Dominus
Jus dominicæ potestatis, non tantum
ipse exposuerit, sed & si ab alio exposuit
sciverit, vel postea ratum habuerit: atque
ita expositus hoc ipso consequetur liber-
tatem: ultraque pœnam, quam meretur
exponens filium vel filiam, privatæ suc-
cessionis filii, seu filiæ, ab intestato des-
cendentis. Nam eo casu expositus videtur
incertum parentem habere, qui filio non
sit dignus, cum filium indignum se exhibe-
maverit, & proinde merito omni utilitate
ex eo proveniente carere debeat.

2. *Quæ est pœna exponentium
languidos?*

Idem Juris est in langvidis, (id est, sic
viribus ob infirmitatem deficientibus, ut
ad omnem pene operationem sint inuti-
les) ita expositis, cujuscunque ætatis fu-
erint, sive infantes, sive Majores. Qui
tamen hos suscipiunt, non acquirunt per
hoc in personas ipsorum aliquod jus, c.
fn. h. t. licet aliud Jure Cod. Theodos.
obtinuerit, ut videre licet apud Gregor.
Tholosan. *Syntagm. Juris Univers. Lib. II.*
cap. 10. num. 3.

3. *An impensas repetere potest alens
expositum?*

Quas Impensas repetere possit is, qui
infantem expositum aluit, brevitatis cau-
sa vide apud Azor. 2. v. *Moral. Institut.*
Lib. 2. c. 16. ubi tradit, omnia, quæ de
parentibus exponentibus Infantes statu-
untur Jure Civili Canonico, obtinere
in iis, qui per se vel per alios commode
illos suos alere possunt: si vero præ in-
opia vel egestate aut sine dedecore & i-
guominia eos alere nequeant, curent, ut
in Hospitali saltem aliquo ad hoc pieta-
tis officium extracto, educentur, prout
de servo statuitur in *L. I. C. de Lati-
na Libertate tollenda.*

TIT. XII.

De Homicidio voluntario ve
casuali.

Hominem quoque vitæ hominis in
ri nefas esse, ipsa natura dicitur,
cognitionem quandam inter om
homines constituit.

1. *Quid est homicidium, & quo-
tuplex?*

Homicidium est hominis occisio
homine qualitercunque facta,
est delictum, quo quis directe vel in
recte hominem interfecit. Estque aliud
Voluntarium, aliud Casuale, aliud Ne-
cessarium.

2. *Homicidium Voluntarium quid &
quotuplex?*

*l. 9. §. Cle-
ricor. h. t.* Quod committitur animo & volunta-
te occidendi, concurrente dolo malo, ut
si quis vel aperto Marte, vel per in-
dias, sive veneficio aut pharmaco, alio
ve modo aliquem e medio tollat; idem
vel per seipsum vel per alium, manda-
do, consulendo, opem ferendo. Er dicitur
vel *simplex*, consistens intra limites sim-
plicis homicidii; vel *d. liberatum* seu
qualificatum, ut si quis præmeditate oc-
cidit.

ordinata voluntate, vel per se, vel per
conductos ad hoc sicarios, aliquem in-
terficiat.

3. *Quid Casuale, & cui ex qua causa
imputandum?*

Quod casu, præter intentionem & o-
pinionem occidentis, citraque dolum,
committitur. Quod, quando culpam a-
liquam adjunctam habet, merito imputa-
tur suo auctori: ut si quis rei licitæ qui-
dem det operam, sed peccet in circum-
stantiis aut modum excedendo, aut debi-
tam diligentiam non adhibendo, quem-
admodum de ludimagistro alibi rescri-
ptum est. Item si rei simpliciter illicitæ,
vel sibi saltem illicitæ det operam.

*c. 7. b. t. ad-
de l. 6. D.
ad L. Aqu.
c. 8. 10. &
19. b. iii.*

4. *Quid Necessarium?*

Quod fit ad necessariam sui defensio-
nem, ob vim illatam, quam repellere le-
ges omnes permittunt: modo id fiat
cum moderamine inculpatae tutelæ, hoc
est, non ad vindictam, sed tantum injuriæ
propulsandæ & avertendæ gratia. Ne-
cessarium quoque est, quod fit auctori-
tate, vel legis, vel superioris jus gladii
habentis.

*l. 3. D. De
just. & jur.
c. Signifi-
casti 18.
b. t.*

A a 5

2. *Quæ*

5. *Qua est pœna homicidii?*

Jure Civili ex L. Corn. de sicariis

homicidii voluntarii est in insulam

l. 3. §. pen. tatio, bonorumque omnium ademptio.

D. Ad L. sed solet hodie, inquit I. C. capite p.

Corn. de ri, nisi honestiore loco positi fuerint.

ficar. l. 16. re Pontificio pœna est excommunicatio

b. t. & depositio ab Ordinibus omnibus.

Clericus fit & post depositionem detinetur

in carcerem ad certum tempus. Insuper

privatio beneficiorum non quidem

jure, sed per sententiam.

e. 6. in fi. Homicidium casuale citra culpam

ne b. t. Fe- commissum, ut jure civili, ita & Canonico

lin. & Dd. co, est extra pœnam. Cum culpa commissa

ino. Inqui- missum jure quidem civili punitur, sed

stitionis tius; at Pontificum. notat Clericum

sup. De gularitate, quod est impedimentum

accus. c. 9. canonicum ex facto, vel defectu aliquo

13. & aliis. veniens, quo quis prohibetur sacros

b. tit. c. 7. nes suscipere aut ministrare in suscepi-

& 8. eod.

TIT. XIII.

De Torneamentis.

Ad tractatum de Homicidio spectat

Tit. de Torneamentis, id est, ludis

stilibus & equestribus, quia tales

quandoque causam dant homicidii

unde merito sacri Canones eos

stantur.

Que dicuntur Torneamenta, & que cause prohibitionis?

Unt nundinae vel feriae, in quibus milites ex conducto convenire, & ad ostentationem virium suarum & audaciae, temere congregari solent. Quae ideo prohibita jure Pontificio, quod ex hujusmodi congressibus frequentes caedes hominum & animarum pericula provenirent. Quae tamen prohibitio hodie non habet locum nisi in iis ludis hastilibus, qui exhiberi solent in inauguratione, nativitate vel adventu Principis, cum iis non subsit tantum periculi.

c. 1. Et ibi Abbas. b. t. Navar. in Man. c. 15. n. 18. d. t. 1. d. c. 1.

Quae poena imposita est iis, qui animo luctandi ad torneamenta, vel idem docebunt?

Navar. d. c. 15. n. 9.

Jure quidem civili, si vel in lucta vel in pugillatu alius alium occiderit, is nulli poenae subicitur; quia eo jure certare habet, luctari, pugnare, virtutis causa, impena permittitur. At jure Pont. qui alium in torneamentis interfecerit, reus est homicidii; & quia operam dedit rei illi, poena fit irregularis. Interfecto autem Ecclesiastica denegatur sepultura, si animo luctandi ac pugnandi accesserit ad torneamenta, non si alia de causa.

l. Qua actione 7. §. 4. D. Ad l. Aquil.

c. 1. b. t. c. 2. eod.

TIT. XIV.

De Clericis pugnantis in dca

Sed & singulare certamen (a Latino
duellum, quasi duorum bellum, a Graeco
Monomachia appellatum) res est
 & homicidio subserviens, poenisque
 canonicis merito subijcitur.

1. Quid igitur est Duellum?

Duellum est singularis pugna, qua
 quis sponte alicui offert, vel ab eo
 oblatam suscipit, ad controversiarum
 decisionem, ad veritatis adfertionem
 & in defectum probationis adhiberi so-
 lita.

2. Quotuplex est?

Aliud est *Solemne*, quod fit certa
 certa forma & ordine, habita loci
 (campum francum vulgo vocant)
 adhibitis patrinis, uti nuncupant, ac
 iudice, qui causas duelli audiat & ex-
 aminet, aliisque provocatoriis praemi-
 sollemnitatibus: aliud *Privatum*, quod
 fit absque sollemnitatibus ex condicio-
 nem & statuto tempore, ac loco opor-
 tuno.

3. Licetumne est aliquando
duellum?

Vide Farinac. consil. crim. lib. 1. cons. 9. n. 3. & seqq.

Olim quidem apud Romanos licita
 esse duella, publici spectaculi causa
 haberi solita; verum postea cruenta il-
 la spectacula sustulit Constantinus Imp.
 & lege lata fancivit, ne ulli omnino gla-
 diatores essent. Virpata deinde iterum
 duella, non spectaculi gratia, sed crimi-
 nis purgandi, veritatis adferendæ hono-
 risque defendendi causa, cum Longo-
 bardis in Italia rerum potirentur, unde
 origo duelli solemnis. Cujusmodi duel-
 la plerarumque gentium legibus sub cer-
 tis formis aliquando tolerata fuere. Ex
 ea de re apud Gallos Constitutio Phi-
 lippi Regis anno 1305. Hodie vero om-
 nino duella illicita & prohibita
 non tantum Clericis, sed & laicis, sub
 gravibus poenis.

*l. unica C.
 De gladi-
 at. penit.
 tollen.
 De qua
 vid. Guid.
 Pap. qu.
 617. & 6.
 seqq. toto
 b. t. c. 1. &
 2. inf. De
 purgat.
 can.*

4. *Quæ sunt poenæ duellantibus impo-
 sitæ?*

Primo Efficiuntur irregulares, dum-
 modo sequatur mors, sive victores exti-
 terint, aut etiam victi; & sive per se ipsi-
 met pugnaverint, sive pro se & suo no-
 mine alium aliquem pugilem, introduce-
 rint. Secundo Clericus duellum iniens et
 non secuta morte, aut mutilatione, de
 iure juris deponendus est, beneficioque
 spoli-

c. 2. b. 1.

spoliandus : quamvis cum tali potest dispensari per Episc. Quæ facultas in d. c. 2. Sess. pta Episcopis per Con. Trid. ex c. 25. c. 20. de reserv. creto, ac posteriorum Pont. Constitutibus pleraque etiam alia hic immutata sunt, & severius punita duella. In Belg. hac de re habemus Edictum Principis nostrorum an. 1620. 27. Feb.

TIT. XV.

De Sagittariis.

Qui & ars Balistariorum ac Sagittariorum causam homicidio præstare solet, maxime si exerceatur, ubi quando & versus quos non oportet.

1. *Quis dicitur Sagittarius, & qui Balistarius?*

Sagittarius dicitur, qui sagittas non quidem majori, sed minori tantum : cujus usus olim in bello fuit; & hodie etiamnum est apud Turcas, Sarmatas &c. Balistarius vero, qui balista utitur, quæ fuit machina bellica etiam Romanis usitata, eaque major, qua saxa gravia & grandiora jaciebantur ad quassandos & evertendos muros.

2. *Quæ est pœna artem hujusmodi exercentium?*

Quod si quis ea utatur adversus Chri-
 stianos & Catholicos, poena est excommu-
 nicatio: quia ars illa mortifera & odibilis
 est, & plerumque injusta. Aliud injustum *c. un. b. t.*
 belli justitia, ubi licitum est pugnare qui-
 buscunque armis. Qui vero dictam ar- *Abbas hic*
 tem exercendo aliquem occiderit, incur- *num. 1.*
 rit irregularitatem, quia versatur in re il-
 licita.

(Omissus & sequens Titulus ab Autore,
 ideoque ibidem suppletus ex Vallensi.)

TIT. XVI.

De Adulterio & Stupro.

Superioribus Titulis actum est de homi-
 cidio, & quibusdam actibus, per quos
 ad homicidium quandoque perveni-
 tur, quibusque corpus & vita læditur
 proximi: sequitur ordine Decalogi, id
 est, Legis antiquæ, decem præcepta
 continentis de adulterio & stupro (ita-
 nim in præcepto est: *Non occides.*
Non mæchaberis) cæterisque illiciti
 concubitus generibus, quibus vel tho-
 rus proximi violatur, vel pudicitia læ-
 ditur.

1. Quid est Adulterium?

Quamvis Adulterium, generaliter
 sum-

sumptum, omnem copulam, quæ
 habet potestatem conjugii, compo-
 dat, *can. nemo blandiatur* §. *tolerare*
XXXII. q. 1. & Lex Julia de adulterio
 miscue Stuprum & Adulterium ul-
l. inter liberas 6. D. eod. & l. inter pup.
D. de verb. signif. tamen specialiter
 ptum dicitur alieni thori violatio,
non mæchaberis XXXII. q. 5. & quæ
 alterius thorum accessio, deque Jure
 proprie in nuptiam committitur, non
 tem in virginem aut viduam, ac deinde
 alienæ matrisfamilias corruptio. Quo-
 vis eodem Jure etiam ad sponsam ex-
 datur *l. propter 7. C. eod.* quia sponsa
 uxore habetur *l. si sponsa 74. D. de
 dot.* & quia neque matrimonium quæ-
 cunque neque spem matrimonii molere
 permittatur, *l. si uxor. 13. §. Dm 3. §. 6
 minor D. ad L. Jul. De adult.* licet hoc
 casu mitior pœna decernatur. Verum
 Jure Canonico etiam in solutam mulie-
 rem a conjugato committitur adulter-
 um. *ca. 19. & fin. XXXII. q. 5.* nam hoc
 eadem castimonia in marito requiritur,
 quæ in uxore *can. Precipit. can. Apud
 & d. can. fin. XXXII. q. 5.*

*L. Jul. de
 adulter.*

2. *Quæ est pœna adulterii de Jure
 Civili?*

Quod ad pœnas adulterii attinet, Jure

quidem divino pœna utriusque delin-
 gentis est lapidatio. *Deut. 22. Exod. 20.*
can. satis XXXIII. q. 5. De Jure autem
 Civili, quando criminaliter agitur, ex L.
 Julia, non videtur olim fuisse capitalis,
 sed vel deportatio, ut in militibus l. 2. §.
miles D. de his, qui not. infamia; vel re-
 legatio, ut in paganis, l. si quis viduam D.
de questionibus: ex posteriori vero Jure,
 nempe ex l. *Quamvis C. ad L. Jul. de ad-*
ult. pœna sanguinis & gladii tam viro,
 quam fœminæ adulteræ, irrogari cœpit,
 cum inde a tempore Justiniani, ut constat
 ex l. *Transigere C. de transact.* sed ea hodie
 in plerisque provinciis mutata est in pe-
 cuniariam, vel aliam, dummodo abfue-
 rit violentia, aut qualitas aggravans. Jul.
 Clarus §. *adulterium n. 7. circa finem,*
 & late Boer. *Decif. 297.* Et ex Justinia-
 ni *Novella 134. cap. 10.* mulier adultera
 non punitur gladio, sed virgis cæsa in mo-
 nasterium detruditur, potestate interim
 marito relicta intra biennium eam repe-
 tedi. Quod & Jure Canonico vide-
 tur receptum, *Gaudemus sup. de convers.*
conjugat. Dosque hoc casu distribuitur
 certo gradu atque ordine inter descen-
 dentes, ascendentes & monasterium, d.
Novel. 134. c. 10. si vero civiliter agatur,
 hoc est, ad separationem thori, facta se-

B b

para-

paratione dos & donatio propter nuptias
 innocenti conjugii applicantur, *Novell. c. 8. c. Plerumque 4. supr. De donat. m
 virum & uxorem.* Quamvis autem
 hoc sint pares maritus & uxor, quod
 solum adulterium alterius agere potest
 ad separationem thori, non tamen in
 cro dotis & donationis propter nuptias
 nam uxor ob solum adulterium amittit
 dotem (nisi fuerit viro reconciliata,
plerumque) maritus non ante quam
 quenter cum alia muliere egerit, &
 monitus non resipuerit, *d. Novell. 117.*
 super uxor in adulterio reperta est
 mis ipso Jure, etiam antequam con
 mnetur per sententiam: adulter vero
 fit infamis, nisi per sententiam. *Compe
 maritus, uxore adultera solutus fit a
 solvendi ei debitum conjugale, in
 monasterium potest, c. constitutus sup.
 convers. conjug.*

3. *Quae est poena de Jure Canonico*

Jure Canonico alter Conjugum,
 maritus sive uxor ob alterius adulterium
 agere ad separationem thori potest coram
 Judice Ecclesiastico, ad quem solum
 stat eo casu cognitio, *cap. Tua §. sup.
 Procurat. c. 1. sup. de officio Jud. Ord.
 c. At si Clerici §. de Adulteriis sup. At*

... nisi alter, v. gr. maritus sciens u-
xorem suam adulteram esse, vixerit porro
cum eadem, non peracta poenitentia, quia
hoc casu & ipse reus erit ac particeps de-
lictii. *c. si vir 3. b. t.* vel nisi alter alteri adul-
terium objiciat, quia paria delicta mutua
compensatione tolluntur. *cap. penult. &*
ult. hoc tit. Qua ratione autem ordina-
rius possit ex officio procedere in causa a-
dulterii, vid. Conc. Trid. Sess. 24. *de re-*
format. matrim. cap. 8. Sed & certis casi-
bus ad hanc separationem agi non posse,
jam ante diximus.

4. An fas est adulterum deprehensum cum uxore occidere?

Licet Jure Civili permissum fuerit ma-
trici, atque etiam patri, deprehensum ad-
ulterum cum uxore vel filia occidere cer-
tis casibus impune: id tamen de Jure Ca-
nonico nullatenus permittitur. *can. inter-*
dic. can. Admonere vers. nam si virum.
can. si quod verius XXXIII. q. 2. Et hæc
quidem Jure Pontificio circa Laicos sta-
tuta sunt, qui eodem Jure etiam excom-
municari debent *c. intelleximus 6. b. t.* ac
poenitentia subijci; imo & in monaste-
rium detrudi possunt, *juxta communem.*
Vid. Covarr. *De matrim. 2. p. cap. 7. §. 7.*
129.

Bb 2

5. Qua

5. *Qua est pœna Clerici adulteri.*

Clericus, qui adulterium commisit aut confessus aut convictus fuerit a Jure Ecclesiastico, deponendus est ab officio & beneficio, & in monasterium detrahendus, ad perpetuam pœnitentiam assignandam, *can. si quis Clericus Distinct. 8. l. 1. & l. 2. & in Strich virgini Lex* Immo Presbyter infamatus ad confessionem mulieris adulteræ assertis se ab eodem cognitam fuisse, non eodem condemnatus est ad adulterium, sed eodem, veluti suspecto de adulterio, indicenda Canonica est purgatio, cum mancipia quinta sui ordinis, id est, cum quinque vicinis Presbyteris: in qua purgatione defecerit, ab officio suspendendus est, *cap. significasti §. h. t. c. Quam sit grave q. 1. de Excessib. Pralat.* Potest tamen Episcopus cum clericis dispensare in adulterio, & aliis criminibus inferioribus, *c. cum non alio homine §. at si clerici in fine sup. de Judiciis* Si quando vero ob gravitatem delicti imponenda fuerit pœna sanguinis, adiri debet Judex secularis, *c. Sententiam. c. Clericis sup. ne clerici vel Monachi & c.*

6. *Quid est Stuprum?*

Quemadmodum Adulterium subinde

late sumitur, ut omnem coitum, lege prohibi- tum, contineat; ita & Stuprum l. inter liberas 6. D. ad L. Jul. de adult. ali- quando vero strictius sumitur, & com- mitti dicitur in virginem, vel viduam, in- tegra vitæ ac honeste viventem, citra vim, d. l. inter liberas. §. 1. l. stuprum 34. D. eod. & l. inter stuprum 101. D. de verb. signif. imo & in masculum, l. qui domum 8. D. b. t. Strictissime vero & proprie capitur, pro virginum illicita defloratione, ut in can. Lex illa XXXVIII. q. 1.

7. Quæ est pœna stupri de Jure Civili?

Pœna stupri citra vim commissi de ju- re Civili in personis honestis est publica- tio dimidiæ partis bonorum, in humili- bus coercitio corporis cum relegatione, §. item Lex Julia de adulteriis. Institut. de publ. Judic. Alioqui commissum vi, sive vere, sive interpretative, veluti dum stuprator blandis verbis, & dolosis pro- missionibus sollicitat seducitque & velut compellit virginem, arg. l. 3. §. si quis volentem D. de Lib. homine exhib. & l. 1. §. 3. de servo corrupto, punitur pœna capi- tali, ut volunt Dd. in d. §. item Lex Ju- lia de adult. eo quod Justin. ibi diferte violentum stuprum excipiat, in verbis, sine vi. Qui vero nondum viripoten-

tem virginem corruperit, de Jure communi non punitur poena mortis; sed in metallum damnatur, si humilior erit; vel in insulam relegatur, si honestior aut in exilium mittitur. *l. si quis aliquis §. qui nondum D. de pœnis.* Tutor imprans pupillam deportatur ejusque boni publicantur, *Arg. L. un. C. si quis eius tutor &c.* A fortiori stuprans viduam cognatam, aut aliam, cum connequit consistere matrimonium, deportatur, *l. si quis viduam D. de quaestione.* Servus, qui cum domina rem habuisse detectus fuerit, ex Constit. Constantini traditur ignibus concremandus, domini capite plectitur, *l. i. C. de mulieribus, quae se propr. servis, &c.*

8. *Quae est poena de Jure Canonico.*

De Jure Canonico stuprator virginis honestae tenetur eam dotare & habere uxorem: nisi pater dare nolit, quo casu dotasse sufficit. Si vero ipse renuat habere, corporaliter castigatus, excommunicatusque in monasterium, ad agendam inibi poenitentiam, detrudendus, *c. i. b. t.* Si non possit eam ducere, ut quia sit conjugatus aut ordine sacro insignitus, nihilominus dotabit, quia d-

rumque est in obligatione, arg. l. celsus §. 1. D. de receptis arbitris. Clericus vero etiam deponitur, ex communi sententia, apud Jul. Clarum §. stuprum. num. 3. Insuperque pecuniaria poena vel corporali, veluti detrusione in carcerem aut monasterium, puniri potest, juxta arbitrium judicis, Abbas in c. at si Clerici n. 20. sup. de Judic. in c. ut Clericum sup. de vita & honest. Cleric. Wamef. Conf. 583. n. 5. Quod si Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, Lector, Psalmista, aut ostiarius, cum muliere, sanctificata DEO, moechatus fuerit, deponendus est, quia sponsam Christi corrumpit: si vero fuerit laicus, excommunicandus est, can. si quis Episcopus XXVII. q. 1. Et praeterea ex Justiniani Constitut. Novella 123. cap. 43. res ejus monasterio applicantur; aliaque poena hoc scelus coercetur. De fornicatione cum filia spirituali vide can. penult. & ult. III. q. 1. & latius de poena stupri & tam adversus Clericum, quam laicum, in foro tam conscientiae, quam civili & Pontificio, vide Menoch. de arbitrariis lib. 2. casu 288. 294. & 420. Illud hic subjiciendum, Paulum IV. Constitut. quam refert. Pet. Matth. in VII. Decretal. lib. 5. tit. 15. c. 1. statuisse, ut conciliatores proxenetæ,

lenones ac lenæ, quæ puellam virginem
interpellaverint, flagitio quidem præ-
dicto pœna capitali, imperfecto vero
portatione perpetua in insulam ple-
rentur; in cæteris autem casibus fustis
publice cæderentur.

9. *Quid est incestus?*

Quemadmodum Adulterium gratum
est fornicatione; ita incestus adulterium
can. Adulterii malum XXXII. q. 7.
autem incestus consanguineorum vel
nium intra gradus Jure prohibitos ab-
fus, seu cum eis concubitus. Et incestus
dicuntur, qui consanguineis vel affinis
intra gradus prohibitos abutuntur,
cum eis concumbunt, *can. Lex illa XXXVII. q. 1. can. de incestuosis XXXV. q. 2.*
& nuptiæ inter hos contractæ incestus
appellantur. *Novell. de incest. nupt. c. 1. fin. C. eod. tit. can. nec eam XXXV. q. 2.*
quasi in his nuptiis minime adfit cestus,
est, cingulum illud quo venus ad nuptias
honestas utebatur *Covar. 4. Decretal. p. 2. cap. 6. §. 8.* Virginitas vero Deo conse-
cratarum conjunctio non solum incestus
sed & sacrilega est & dicitur, *can. si quis
sacro XXVII. q. 1.*

10. *Quæ est pœna incestus de jure civili?*

Pœna

accusatus & infamatus, deponenda
& beneficiis privandus, Jul. Clarus
eo. Eodem jure omnis incestus
pollutus, siquidem scienter, infamatus
neque sacerdos, neque legitime con-
ctas personas accusare potest, *ca-*
sanguineorum III. q. 4. Estque excom-
nicatus ipso jure, *Clement. unica de*
sanguinit. a qua tamen excommuni-
ne per Episcopum absolvi potest,
ibid. & a se invicem separandi
Clement. un. c. 1. Sc. non debet sup.
sanguinit. Alteroque morte pre-
alter, quamdiu vivit, graviter peccat
debet absque spe conjugii cum alia
quedam cum aliquot seqq. XXXII.
can. fin. XXXV. q. 8. & alius, c. 1.
sup. de eo, qui cognovit consanguinitate.
Quanquam si contraxerit cum alia
sistat matrimonium, quia tantum est
pedimentum impediens, non autem
rimens.

12. *Quid obtinet si ignoranter incestu-
ptia contracte?*

Qui contraxerit ignoranter incestu-
nuptias, mitius, arbitrio judicis, puni-
tus est: sicut & is, qui ab initio boni
de contraxit, sed postmodum, debeat
consanguinitate vel affinitate, nihil
nus perseveravit, non incidit in peccatum

...tus, a Legibus & canonibus impo-
... Gloss. in d. Clement. un. ad V. scien-
... & Clar. d. §. Incestus n. 9. At qui sci-
... ter matrem & filiam, aut duas sorores
... germanas carnaliter cognoverit; sicut &
... mulier, quæ patri & filio, aut duobus fra-
... tribus germanis, sui copiam fecerit, pœna
... timi supplicii plecti jubetur, ex consti-
... tutione Sixti V. Bajard. in Addit. ad Jul.
... Clar. d. §. Incestus n. 10.

B. Quid habendum de liberis ex incestu
natis?

Denique filii nati ex incestuosis com-
... pibus, scienter factis, non censentur le-
... gimi, nec parentibus succedunt, can. un.
... q. 7. & 8. l. si quis & Auth. Ex
... C. de incestis nuptiis.

TIT. XVII.

De Raptoribus, Incendiariis & Viola-
toribus.

...inis nunc ratio postulat, ut de iis, qui-
... bus res proximi violantur, agatur, ut
... de rapinis, furtis, usuris, crimine falsi:
... a quo crimine non sunt alieni, qui per
... fortes homines fallunt, quique in judi-
... cio cum adversario suo colludendo, ali-
... ad revera agunt, & aliud simulant.

1. Quid

1. *Quid est Raptus?*

Raptus nihil aliud est quam violenta ad stuprum; ut scilicet mulier ingenua sive virgo sive alia, iniuriam abducta corrumpatur. Dico, quia quamvis alias jure civili etiam dicatur, quæ ipsa volens abducta clam & parentibus non consentiens jure tamen Pont. talis raptor non est raptor: ut neque ille, qui mulierem abduxit assensum, & prius desponsavit quam cognoverit, licet parentibus in manu.

l. un. C. De raptu virg.

c. pen. b. t.

2. *Que est pœna Raptus?*

Lex civilis raptorem virginum ferro persequitur; maxime si raptæ fuerint dedicatæ: bonis raptoris emptis, vel addictis vel raptæ vel raptoris sterio, in quo raptæ degit. Praeterea raptor jure civili ducere raptam prohibetur, licet & ipsa parentes consentierint; alias bona deferuntur ad parentes, vel, illis deficientibus, filium.

d. l. un. l. 54. C. d. Episc. & Cler. Nov. 143.

d. l. un. d. Nov. 143. At jure Pont. raptori raptam uxorem permittitur, si postea inter consentiant, & nihil aliud obstat.

S. s. 24. c. 6. de refor. matr. limitatur decreto Conc. Trid. modo raptam a raptore separata atque in loco

libero constituta illum in virum habere
 miferit. Et nihilominus, inquit idem
 raptor ipse, omnesque illi consili-
 um, auxilium, & favorem præbentes,
 sunt ipso jure excommunicati, ac perpe-
 tro infames, omniumque dignitatum
 incapaces; & si Clerici fuerint, de pro-
 prio gradu decendant. Teneaturque insu-
 per raptor mulierem raptam, sive eam
 uxorem duxerit, sive non duxerit, decen-
 ter arbitrio judicis dotare.

3. *Quid est Rapina, & in quo differt a
 Furto?*

Rapina est violenta & manifesta rei a-
 lienæ, mobilis & corporalis invito domi-
 ni contrectatio seu ablatio. Differt a fur-
 to eodem fere modo, quo stuprum a raptu:
 quia rapina & raptus est contrecta-
 tio & abductio violenta, furtum vero ple-
 numque occulte fit, ut & stuprum.

5. *Quæ est pœna Rapinæ?*

Pœna rapinæ, etiam rei minimæ, de *Instit. Vi*
 civili intra annum est quadrupli, *bonor. rap.*
 ut huic quadruplo insit ipsius rei per- & *ibi D.*
 secutio, post annum vero est in sim-
 plicem, jure Pontific. raptores manifesti
 & violatores Ecclesiarum ipso jure subja-
 cent excommunicationi, aliisque pœnis
 coer-

coërcentur, nisi ablata restituant, vel
c. 2. h. 2. restituendo caveant. Quod si quicquam
 fuerit excessus, morte vel truncatione
 membrorum puniendus, vindicta usque
c. 4. in fine Regiæ potestati, iudicique seculari
eod. vari debet.

5. *Qui dicuntur Incendarii?*

Qui data opera & dolo malo erant
 & vindicta, ignem in Ecclesiam vel
 pia loca injiciunt vel injici faciunt.

6. *Horum qua pena?*

Jure civili incendarii, qui data opera
 ob inimicitias vel prædæ causa in civitate
 incendium fecerint, capite puniuntur,
 plerumque vivi exuruntur. Quæ etiam
 etiam recepta moribus.

c. ult. D. de Jure vero Pontif. incendarii Ecclesiarum
incend. & rerum Ecclesiasticarum ipsorum
c. 28. §. 12. sunt excommunicati: aliarum vero rerum
 profanarum demum per sententiam Ecclesie,
 seu pronuntiatione iudicis, qui
 casu non possunt absolvi ab alio quam
c. Tuæ 19. summo Pont. Nisi in extremo articulo.
inf. defent. articulo. Eoque casu Ecclesiastica
excom. ceditur sepultura, & tenentur hæredes ad
 damni restitutionem occasione incendii
c. 5. h. 1. vel alio modo dati juxta defuncti facultates.

TIT. XIIX.

De Furtis.

sequitur modo Tit. de Furtis in genere, furti nomine accepto pro qualibet illicita rei alienæ usurpatione, ut & rapina & furtum specialiter dictum eo nomine venient, quæ alias tanquam duæ distinctæ species distinguuntur.

Quid igitur est Furtum, prout a Rapina distinguitur?

St contrectatio rei alienæ fraudulosa ^{l.2. D. h. t.} lucri faciendi causa, vel ipsius rei vel quam usus, possessionisve.

Quid si quis non quidem contrectet rem, invito domino, sed furem recipiat & celet?

Dicitur & ille furtum facere. Eoque ^{c.4. h. t. &} non tantum ex mero officio iudicis, ^{l. Quis} & ad instantiam patris læsæ; tenetur ^{40. §. 3. D.} furem indicare, modo conscius sit ^{ead. d. c. 4.} Atque hinc origo praxeos monitoriarum. ^{& ibi Dd.}

3. *Quæ dicuntur Monitoriæ sive Monitoriæ?*

Sunt literæ, quas vocant Monitoriæ seu Monitiones generales, ad finem
 revs-

revelationis, ut vulgo loquuntur
Episcopi aut Vicarii generales Episcoporum, ad instantiam cujuscunque
tis, in genere contra detentores
alienarum concedere solent, ut eas
certum terminum restituunt, contra
detentionis illius seu furti conscio-
fures furtaque indicent, sub pœna
communicationis: quod & in aliis
fis, cum civilibus, veluti ut quis
aut restituat quod debet, tum crimina-
libus criminaliter intentatis, ut sic
tus se sistat personaliter, usitatum
vel simili formula: *Moneatis N.*
quemcunque alium, qui furtum

cutier. I. tum terminum satisfaciat, aliqui
Can. 9. rit sese per hanc nostram sententiam
c. II. communicatum.

4. *Quenam excusant a Furto?*

Primo excusat necessitas extrema,
Couarr. in est, tanta, ob quam periculum immo-
cap. Pec- vitæ, quia eo casu jure naturali omni-
catum p. sunt communia, ut rem alienam accipere
S. 1. n. 3. do videatur quis accipere quasi proprie-
c. 2. h. t. am. Alias si tantum aliqua fuerit necessi-
tas, & non extrema, mitius veniet puni-
tus fur, & tantum pœnitere debet.

Secundo, Rei exiguitas; quamvis in-
Canonistas non conveniat, quæ res
minima dicatur.

Navar. in

Tertio, qui compensandi causa, dum
aliter suum recuperare nequit, rem alie-
nam capit, fur dicendus non est.

Man. c. 17.

n. 2. & 4.

Vall. hic

7. Quæ est pœna furii?

§. 1.

Jure Canonico, præterquam quod ad
restitutionem obligentur & fures, & præ-
sertim suadentes, mandantes, consulen-
tes &c. Clericus, furti reus depositus,
sacerdosque incorrigibilis, excommunicari
debet.

Navar. d.

c. 17. n. 2.

& seqq.

c. 10. sup.

Dejudic.

Jure Civili, pœna olim fuit quadrupli,
si furtum fuerit manifestum: vel dupli,
si non manifestum. Et solet etiam cri-
minaliter extra ordinem furti agi. Ho-
c ex generali fere consuetudine judi-
cium furti quodammodo publicum fa-
ctum est & ordinarium, mutata pœna
penali in corporalem, nimirum pœ-
na laquei in gravioribus, fustigationis
in levioribus.

§. pœna In-

stit. De ob-

lig. qua ex

del. nasc. l.

ult. D. De

Furt.

De Usuris.

TIT. XIX.

In isto ordine deinceps sequitur de Usu-
ris, quippe ex eodem fonte, manan-
tibus, ex quo furtum, scil. ex avaritia.

Cc

Ipsi-

can. Quid dicam Ipſique uſurarii & fures ſive raptoreſque
XIV. q. 3. ri velut paſſu ambulare videntur: ut
 qui trucidat pauperem foenore, non
 minus crudelis eſt, quam qui ſubtrahit
 quid vel eripit diviti.

1. *Uſura quid nominis?*

Uſura, ab Utendo dicta, nihil aliud
 eſt quam uſus rei. Accipitur quoque
 pro qualibet acceſſione & incremen-
 to, ſive fructu proveniente ex uſu rei
 juſtibus, & ex cauſa quacunque. Im-
 priſſime vero lucrum ex uſu pecuniae
 mutuae proveniente Uſura appellatur.

Cell. 16. Quod & *Fenus* dicitur, a foetu ſeu fructu
N. Et. c. 12. ra quadam pecuniae parientis atque
 crescentis. Graece *Τόκος*, id eſt partus
 ex eadem ratione.

2. *Quid igitur eſt Uſura?*

arg. can. u. XVI. q. 3. Uſura eſt lucrum ſupra ſortem etiam
 tuo exactum. Vel eſt voluntas aliquid be-
 cri capiendi ultra ſortem vi mutui.

*can. Si fe-
 raveris
 cum can.*

3. *Quid hic intelligis nomine Lucri?*
ſeq. XIV. q. can. l. & ſeq. XIV. q. 3. Quidquid ſorti accedit cauſa lucri
 ſive pecunia ſive alia res natura ſua pre-
 tio aſtimabilis, in qua conſiſtit mutuum
 ſive illud triticum ſit, ſive vinum, ſive
 oleum.

rem, sive aliud quid, quod usu consu-
mitur.

4. Cur dicitur: Vi mutui?

Quia proprie non nisi in contractu
mutui usura committitur, in quo domi-
nium rei mutuae transit in accipientem:
in aliis contractibus non nisi improprie
& ratione mutui saltem impliciti & obli-
qui, seu mutui brevi manu contracti, vel-
uti in contractu emtionis, quando res
carius venditur ob dilatam ad tempus so-
lutionem. Nisi dubitetur, utrum mer-
ces plus minusve solutionis tempore sint
valiturae.

Licetne creditori accepto pignore pacisci
fructus pignoris, donec mutuum
reddatur?

Jure quidem civili licet, nec habetur
usurarium hujusmodi pactum (quod pa-
ctum vocant ἀντιχρήσεως, id est recipro-
cus usus, quasi tu debitor utaris mea
omnia & ego interea re tua) idque propter
incertum fructuum eventum, incertum-
que pretium. Jure vero Pont. impro-
batur, ut usurarium, fructusque ex pi-
gnore perceptos creditor imputare debet
in sortem, id est, quantum fructuum per-
cepit, tantum de sorte diminuere.

6. Quotuplex est Usura?

Primo, Dividitur Usura in Mentis & Realem. *Mentis* est, quando mutuum citra ullam conventionem, ea mente datur ut ultra sortem, sive id quod dat, aliquid recipiat, alias non daturus. *Conventionalis* seu *Realis*, quando quis pecuniam mutuam credit cum pacto, expresso vel tacito, capiendi aliquid lucri ultra sortem.

II. In Compensatoriam, Punitoriam & Lucratoriam. *Compensatoria* est legitima pensatio, seu præstatio ejus, quod scilicet creditor facere potuisset, si pecuniam suam mutuam non dedisset; vel damni emergentis, quia scilicet tantum damni inde acceperit. Et hæc propria usura non est, quia non est lucrum, sed quod interest creditoris. *Punitoria* perceptoribus morosis instigit statim die non solventibus, quæ species similiter non involvit injustitiam aliquam. *Lucratoria* merum lucrum continet, solaque improba & detestabilis est, improbat & damnata lege naturali, divina Evangelica & Pontificia. Jus autem civile usuras certis tantum modo juxta hominum divitas qualitates permisit.

7. Quid censendum de Montibus pietatis?

Eos esse immunes ab usuræ vitio: quia *l. Eos 26. §.* nihil hic principaliter datur vi mutui, ne- *1. C. eod.*

que ultra indemnitate sortis aut lucri causa, ut sit in usuris, sed tantum ratione damni emergentis, sive pro sola indemnitate & conservatione Montis, pro stipendio scilicet domini & ministrorum, qui Montis curam habent, idque minutum, moderatum, juxta quantitatem pecuniæ numeratæ, accepto a singulis pignore idoneo, venditoque deinde post lapsum temporis ob defectum luitionis & solutionis pignore, atque ex pretio ejus deducta sorte, eoque, quod ultra sortem pro detrimentis mensuris Monti debitum esse reperietur, reliquum pretii domino pignoris restituendum venit. Ne- *var. de U-* que repugnat rationi, ut pauperes ferant *sur. n. 58.* onus aliquod expensarum, quorum com- *in Man.* modo & favori cedit erectio & conserva- *l. 17. n. 217.* tio Montis. *Less. lib. 2. c. 20. dub.*

8. Quæ dicitur usura nautica & an licita? 28.

Usura nautica, seu fœnus nauticum dicitur, quod ratione navigationis aut itineris periculosi per terram præstatur.

tur. Nam creditor contra naturam
tui periculum sortis in se recipit, si
fit pecunia mutuata per mare trajan-
da, sive merces ex mutuata pecunia
comparata, similiter transvehenda
per mare vel per loca insidiosa (illud na-
ticum, hoc terrestre fœnus appellatur).

tot. tit. D. ut, si navis & pecunia vel merces for-
& C. De to casu pereant, creditori pereant.
caut. fœn. que tale fœnus, jure civili approbatum
quia nihil est aliud, quam pretium sub-
pti periculi.

9. An & jure Canonico?

Multorum ea opinio est, fœnus hoc
nauticum esse improbatum atque illicitum.
per text. in Alii id quidem concedunt, ubi navi-
c. ult. b. 1. ganti vel unti ad nundinas ea lege si non
aliter mutuatur pecunia, quam ut simili
periculum in se suscipiat, lucri alicujus
Navar. in causa; negant vero, si id ipsum fiat libere,
Man. c. 17. debitorque sponte cum creditore conve-
n. 122. Co- niat de periculo mutuatae pecuniae
var. 3. Var. recipiendo, certa mercede constituta.
c. 2. n. 5.

10. Quae est poena Usurariorum?

Caus. adb. In primis tenentur usurarii omnes, si-
t. c. 4. n. 5. c. ve manifesti, sive occulti, & tam emen-
9. & 19. b. 1. tes quam reales, ad restitutionem usura-
rum.

Neque tantum ipse usurarius, sed & heredes acceptas a defuncto usuras pro parte hereditaria restituere tenetur.

II. Exercens usuras & monitus non desistens, si Clericus sit, suspendendus est ab officio & deponendus; laicus vero excommunicandus.

III. Manifesti usurarii neque ad communionem altaris, neque ad Ecclesiasticam sepulturam, neque ad oblationes vel ad confessionem peccatorum faciendum, neque etiam ad testamenti factionem sunt admittendi, nisi vel de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo cautionem idoneam praestiterint.

De Crimine falsi.

TIT. XX.

Falsum est, quod veritatem imitatur: & Falsitas nihil aliud quam veritatis imitatio, occultatioque; nam & mendacium & occultatio species est falsi.

1. Ut quis falsi reus sit, qua concurrere debent?

Hæc tria. I. Ut dolo malo seu animo fallendi & corrumpendæ veritatis committatur, II. Ut noceat alteri, III. Ut

Cc 4 lege

lege aliqua statutum sit, talem immo-
l. 10. C. Ad tionem veri esse punibilem poena est,
L. Corn. de quod est quasi falsum, & ex S. C. ve-
falsis. terpretatione prudentum pro falso habetur.

2. *Quibus modis & qualiter adhibetur falsum?*

Variis modis, & aut dicto scripserit, aut facto vel usu. Dicto, si falso testimonio & veritas occultetur, & mendaciter dicatur.

c. 1. b. 1. Scripto, si quis testimonium vel alio instrumentum falsum scripserit, figerit, recitaverit, subjecerit. Circa litteras

2. *§ l. 23. D. eod.* ras vero Apostolicas falsitas hujusmodi committitur vel in modo dictaminis vel mutatione styli, vel in forma scripturae

c. 5. & 7. b. 1. qualitate chartae.

Facto, si quis sigillum adulterinam fecerit, sculpsit, expresserit, dolo

Init. d. tit. l. 9. & 19. D. eod. l. pen. D. eod. malo; si falsam monetam percussit, im-

xerit, tinxerit; si pondera & mensuras publice probatas corruperit, aliusve modis.

d. c. 5. 6. & 7. b. 1. c. 3. eod. l. 13. D. eod. Usu denique, si quis vel falsis im-

mentis vel falsis litteris aut summi Principis, sciens dolo male

fuerit usus. It. falsum nom. vel cognomen sibi usurpando.

Qua est poena falsi ?

Jure civili poena falsi, vel quasi falsi, in
liberis hominibus est deportatio & bono. *l. i. in fin.*
rum omnium publicatio, servus ultimo *D. eod.*
supplicio affici jubetur : aliterve pro qua-
litate personae falsum committentis, falsi-
tatisque commissae modo atrocius modo
mitius, crimen hoc punitur. *l. Quidu-*

Jure Pont. qui falsum in literis S. P. ad. *ob. 21. D.*
misisse convincitur, si Clericus fuerit, *eod.*
cum omnibus suis ea in re fautoribus &
defensoribus excommunicatus, omnibus-
que officiis & beneficiis suis spoliatus, &
per Ecclesiasticum judicem degradatus,
curiae traditur seculari puniendus, aliter
quam in litteris Apostolicis Clericus fal-
sum admiserit, poena est depositio vel alia *d. c. 7. b. t.*
major, pro qualitate criminis.

De Sortilegiis.

TIT. XXI.

Vixi supra, a crimine falsi etiam sortile-
gos non esse alienos : quia per sortes
fallunt homines, & praese ferunt se *can. 1.*
vera praedicere, cum solius Dei sit fu- *XXXVI.*
tura nosse. *q. 5.*

1. Qua dicuntur hoc loco Sortes, & qui
Sortilegi ?

Cc 5

Sor.

can. Sortes **S**ortes nihil aliud quam divinationes
 & maleficia esse, inquit Leo IV. *can.*
XXV. q. 5. Sortilegi vero sunt, auctore Ildorico

sub nomine fictæ religionis per quas,
 quas Sanctorum seu Apostolorum in
 vocant, divinationis scientiam promittunt,
 aut quarumcunque scripturam
can. unico spectione futura promittunt. Vel *can.*
XXVI. q. 1. legi dicuntur, qui id, quod occultum

eventu alicujus rei explorant, ut quæ
 deprehendendum fures astrolabium
c. 1. & 2. aliud quid movent, aut inspiciunt.
b. 1.

2. *Nomine Sortilegorum qui præterea
 prebenduntur?*

Nomen hoc generale est, omnesque
 divinationum species complectitur, ut
 quæ ex astris eventus futurorum sci-
can. Sed & scientium vitam & mores conjectat, *illud*
 astrologiam divinatricem seu judicantem
XXVI. q. & quæ ex elementis, ut Geomantiam, Hi-
 2. *can. Igi-* dromantiam, Pyromantiam, Aeroman-
tur XXVI. tiam; & quæ ab aliis, quibus divinationem
 3. artem exercentes incumbunt, appellan-
 tur, ut Arioli, Aruspices, Auspices, Py-
 cromantici, Magi &c.

3. *Quotuplices sunt sortes?*

Triplices, Divisoriae, Consultoriae &c.

Divinatoria. *Divisoria* sunt, quarum
 eventus plerumque a solo casu pendet:
 cum sortem velut iudicem facimus in
 rebus ac controversiis dirimendis, in
 hereditatibus & bonis communibus di- l. 14. D. de
 videndis &c. ut sciatur, quid cuique tri- jud. c. 1.
 buendum sit, in quibus propterea nihil 3. de fam.
 per se mali est. *Consultoria* divina vo-
 ercif.
 luntas consulitur, ut sciatur, quid agen-
 dum fugiendumve sit: quod licite fit,
 quando cogit necessitas, ut cum Aposto-
 lo, non nisi collecto fratrum cœtu, & pre-
 cibus ad Deum fuis, Matthiam in Apo-
 stolatum sorte elegerunt. *Divinatoria* d. c. 1. &
 sunt, ex quarum inspectione futura præ- 2. h. 1.
 dicantur, & præsentia aut præterita oc-
 culta deteguntur: quo quia ordinarie
 non fit sine pacto aliquo cum dæmone,
 sine expresso sive tacito, ideo tales sortes
 omnino illicitæ sunt & prohibitæ jure
 Canonico.

4. *Quæ sunt pœnæ Sortilegorum?*

Jure Canonico pœna est excommuni- *Can. Non*
 catio, quam pœnam incurrunt & consu- oportet &
 orentes: monitque & emendationem de- alius
 rectantes, si servi, verberibus castigantur- XXVI. q. 1.
 sunt, liberi vero homines in carcerem
 detru-

Can. Con- detrudendi. Clerici vero magi vel
trad. q. 1. legi, aut etiam consulentes, depre-

omni ordine sacro, & executi offi-

beneficiis in monasterio crimen

sum perpetua pœnitentia luere de-

nisi mitiget pœnam simplicitas &

zelus: Divinationes, quæ hæresin

festam sapiant, exercentes punitur

can. si quis hæretici, atque incorrigibiles facti

Episc. d. traduntur seculari puniendi.

q. 5. Jure civili pœna maleficorum,

rum, & similia, est capitalis, &

l. 3. C. de cremantur, aut gladio feriuntur. De

malef. & sœtitudine pœna est arbitraria, juxta

Matbem. litatem delicti utroque jure.

De Collusione detegenda.

TIT. XXII.

Falsi quoque speciem habet, colludens

cum adversario in judicio, id est

revera agere, aliud simulare; quæ

hæc quoque falsitas detegenda.

1. Colludere qui & qualiter dicuntur?

Inprimis ipsi litigatores, actor &

cum litem simulant, ex pacto alter

c. 2. & 2. terum patitur vincere in causa, ut

C. eod. præjudicium fiat alicui; quales Præ-

Item procuratores appellatur. Item procuratores
culorum, quando alter alteri causam
sui prodit, & cum vincere posset,
se vinci & condemnari.

*l. i. §. 6. Ad
SC. Turp.
& l. 212.
D. V. S.*

*Qua est poena colludentium seu prava-
ricatorum?*

Jure civili poena est extraordinaria. Ac-
tor convictus fit infamis, & ab accu-
satione repellitur, Reoque absoluto per
collusionem aut pravaricationem, potest
in integro accusatio institui, & per judi-
cem ex officio inquiri super eodem crimi-
ne. Collusione super beneficio facta,
illud fiat censuale seu pensioni subji-
tum, ea conditione, ut per mortem alte-
rius in collusorem transferatur, privatur
que eodem beneficio, non quidem
jure, sed per sententiam.

*l. 2. D. De
Pravaric.
l. 4. & 5.
eod.
c. 1. 2. & 4.
b. 1.
c. 3. b. 1.*

De Delictis Puerorum.

TIT. XXIII.

Abinde & in impuberibus delicta qua-
dam deprehenduntur, veluti furta,
mendacia, perjurium, homicidium,
quibus plena esse dicitur puerilis aetas,
quae non sunt omnino impune relin-
quenda.

c. 1. b. 1.

1. An

I. *An ergo impubes ante decimum
annum aetatis annum puniendus*

*S. in sum-
ma pen.
Instit. de
oblig. qua
ex del.
nasc. d. c. 1.
in fine.*

OMnino; quatenus doli capax
ob id intelligat aliquo modo
quere. Qui tamen mitius puniendus
quam puberes, quia aliquid indulgentiae
aetati: ipsique impubes eo nomine
veniri debent, non pater.

De Clerico venatore.

TIT. XXIV.

Sequitur deinceps de criminibus
eorum propriis, quorum quaedam sunt
omnium Clericorum communia,
Venatio, Percussio & Maledictio.

I. *Cur Clericis interdicta
Venatio?*

lib. 1. Polit. **Q**Via venatio est pars bellicae virtutis
teste Aristotele. Jubentur
c. 1. § 2. b. t. Clerici ab omni contentione & bellicae
virtutis abstinere. Venationem intelligit
tumultuosam & clamoriferam, quae fit cum
periculis, & aliis ejusmodi, quia periculis
haec cum statu & professione Clericorum
quam proinde artem nequissimam, imo
ipsam nequitiam vocat D. Augustinus.

De Clerico percussore. 415

quæ fit sine strepitu canum & ar- *can. 8. c. 9.*
crum, cum retibus & paucis canibus, *dist. 86.*
modo etiam raro fiat, nec avocet ab offi- *Abbas in*
s. Ut enim D. Hier. ait, non inve- *d. c. 1. h. t.*
nimus in scripturis sanctis sanctum ali- *can. Esay*
quem venatorem, piscatores invenimus *venator*
sanctos. *dist. 86.*

2. Quæ est pœna Clerici venatoris?

Deprehensus sæpius in venatione, si
Episcopus sit, tribus mensibus a commu-
nionem; si Presbyter duobus; si Diaconus,
pro arbitrio Judicis ab omni officio, su- *d. c. 1.*
penduntur.

De Clerico percussore.

TIT. XXV.

1. Quis dicitur Clericus percussor?

Qui ex prava consuetudine pronus & *can. Non*
facilis est ad percutiendum factio vel *licet 23.*
habere, sive per se & manibus suis hoc *dist. 86.*
faciat, sive per alium. Percussionem in- *can. 5. quis*
telligit, quæ ad cædem aut mutilationem *omnem 1.*
perducit, non quæ dicto fit aut verbis, *qu. 7. can.*
arguendo, obsecrando, increpando sibi *Cum bea-*
subditos. *tus 8. dist.*
45. can. E-

2. Quæ est pœna Clerici percussoris?

Prælati & cæteri Clerici percussores *7. dist. 45.*
sunt *c. 1. h. t.*

sunt suspendendi ab officio. Quia
moniti, ne faverent in suos, se non
vident, deponendi sunt, & ordinibus
ecclesiasticis spoliandi. Permissum
judici Ecclesiastico, præter pecuniam
c. 4. sup. De poenam, virgis cædere delinquentem,
raptorib. tra poenam, irregularitatis, moderatam
adhibita, ne in vindictam sanguinis
ire videatur.

De Maledicis.

TIT. XXVI.

Videntur & percutere quodammodo
ledici, blasphemus, detractores ca
cussione, quæ fit verbo aut lingua.

1. Qui dicuntur hoc loco Maledici?

can. 3. 5. §

6. dist. 46.

c. 1. h. t. c. 2.

eod. Levit.

c. 24. Nov.

77. in fine

can. Siquis

XXV. q. 1.

c. 2. h. t. Co-

var. in c.

Quamvis

p. 1. §. 7.

n. 22.

Maledici, a maledicendo, nomine
neraliter accepto, dicuntur Clerici
litigiosi, adultores, proditores, fornicarij,
& verbis turpibus joculatores. Hoc loco
strictius accipitur nomen illud pro
phemis in Deum, in Sanctos, & in
me in B. M. Virginem. Eoque
est delictum, quo major est is, in quo
peccatur, ut v. g. est summus Pontifex.

(Vid. Carpz. Pr. Crim. p. 1. q. 45. n. 10.)

2. Quæ pœna afficiuntur Male-
dici ?

Jura divino antiquo blasphemia, quæ
fit verbis in Deum, morte punita fuit, ut
& ex Constitutionibus Principum. Ju-
re Pontificio Clerici blasphemi deponun-
tur ab Ordine ; laici vero incorrigibiles
facti excommunicantur, aliterve puniun-
tur, pro personæ & facti qualitate, aut
multa pecuniaria aut pœnitentia publi-
ca, aut alia arbitraria.

De Clerico excommunicato, deposito
vel interdicto ministrante.

TIT. XXVII.

Circa Ordines quoque Ecclesiasticos sunt
delicta peculiaria Clericorum, ut si Cle-
ricus excommunicatus, depositus, vel
interdictus in ordine suo ministret, qui
hoc pacto graviter peccat.

1. Tales Clerici quomodo puni-
untur ?

In primis, si Sacerdos aliquis, dum sci-
ret, etiam per rumorem tantum, se majore
excommunicatione implicitum & mo. c. 4. 5. &
tutus prius, ut desistat, celebrare ac divinis b. i.

Dd

fese c. 1. v. 3. eod.

sefe officiis ingerere præsumserit, fit irregularis. Et si nec sic desistat, Ordinarius suis spoliatus, implorato iudicis laicali auxilio, in exilium mittitur.

2. *Quid si minori tantum excommunicatione fuerit ligatus?*

c. ult. b. 1. Talis celebrando licet graviter peccet non tamen fit irregularis, quo minus possit Ecclesiastica Sacramenta administrare; sed tantum impedit, quo minus ea percipere possit. Quæ eadem de *inc. Alma* p. 1. §. 7. Clerico deposito atque interdicto loca habent.

De Clerico non ordinato ministrante.

TIT. XXIIIX.

1. *Quomodo punitur talis Clericus?*

Fit perpetuo irregularis ad suspensionem ejus Ordinis: in quo non ordinatus ministravit, & præterea ab Ecclesia sua abjiciendus seu excommunicandus. *c. 1. §. 2. b.* Beneficium tamen Ecclesiasticum *1. d. c. 2. An. est.* ei non est auferendum, ut habeat, unde vivat. Hodie ex Constitut. Clementis VIII. quilibet non Sacerdos cum Missam aut confessionem Sacramenta-

im excipiens, ab Ecclesia abjicitur, & ab Ordinibus, si quos habet, rite degradatus, debetur tradi Curiaē seculari debitis poenis plectendus.

De Clerico per saltum promot.

TIT. XXIX.

Ordines Ecclesiastici non nisi gradatim & ad rit. de distinctis intervallis temporum conferri temporib. possunt, ut dictum supra. ordin.

1. Quis dicitur promotus per saltum?

Qui praetermissio Ordine inferiori ad superiorem aliquem sua negligentia ascenderit; ut si nondum Diaconus sacerdotio initietur.

2. Quae poena est sic promoti?

Talis tamdiu ab usu & executione sic c. unico la. cepti Ordinis suspenditur, donec o. r. & can. nullus Ordo inferior suppleatur. Et hoc, un. dist. 52. sua negligentia, ut dixi, & ignorantia ad Ordinem superiorem ascenderit: non scienter, quia tunc non est ordinatus, ut dictum est de non ordinato; quia item est, non esse ordinatum, & non esse tunc ordinatum.

Dd 2

De

De eo, qui furtive Ordinem susceperit.

TIT. XXX.

1. *Quis qualiter furtive Ordinem suscipitur?*

Qui susceperit ordinem aliquem ecclesiasticum sine prævio examine, sine prævia admissione ad illum Ordinem suscipiendam, in numerum ordinatarum irreperit: veluti si quis ad tantum Ordines admissus, etiam Ordinem susceperit Subdiaconatus; vel si contra inhibitionem sui Superioris seu Ordinarii eodem tempore duos Ordines susceptus fuerit.

c. 2. h. 2.

c. 3. eod.

2. *Quæ est pœna sic ordinati?*

d. c. 3.

Taliter ordinatus prohibetur & Ordine sic suscepto ministrare, & ad alium superiorem ascendere. Potest tamen Episcopus, si inhibitiō facta non fuerit sub pœnis excommunicationis, cum dispensare in Ordine furtive suscepto eundemque habilitare ad alium Ordinem suscipiendum: secus, si fuerit excommunicatus. Conc. Trid. vult furtive ordinatum esse suspensum ab Ordinum executione, quamdiu Episcopo sive Ordinarij visum fuerit.

c. 1. in fine

d. c. 2. § 3.

Sess. 24. c.

8. de re-

form.

De Excessibus Prælatorum & subditorum.

TIT. XXXI.

Dictum hæcenus de criminibus specialibus, quæ omnium Clericorum sunt communia; nunc paucis agendum est de delictis, quæ propria sunt Prælatorum ac subditorum, & hic dicuntur Excessus Prælatorum.

I. *Quinam igitur excessus a Prælati in subditos, & contra committi solent?*

In primis excedere dicuntur Episcopi ac Prælati, indebitis tallii atque exactionibus, aliisque gravaminibus subditos suos prementes. Imo subditis liberum est, c. 1. 2. 16. & Prælato seu superiori suo non parere, si 17. b. t. c. 3. quid imperet, quod sit contra tenorem *cod.* sui privilegii.

II. Subditi Prælati & Superioribus suis debitam reverentiam & honorem exhibere tenentur: quem si morum perversitate corrupti non exhibuerint, aut alias, quod ratione officii illis incumbit, non præstiterint, dicuntur excessum facere; quo spectant etiam vitia & delicta, de quibus dictum supra.

Excedunt & Prælati inferiores, sine
 bus, non ad se, sed ad Superiorem
 tinentibus ingerentes: veluti si Prae-
 tus, non Episcopus, sine hujus alicui
 velit unire Ecclesias; aut si qui ex
 quæ jure communi ad Episcopalem
 ctant dignitatem, & jurisdictionem, qua
 quam sibi vindicent, veluti publicas po-
 nitentias injungendo, vel indulgentias
 concedendo. Item si, qui potestatem

c. 12. eod. c. habent beneficii conferendi, illud vel
5. & 6. eod. sibi retinere velint, vel conferant
 digno, & rursus, ejusmodi collatione
c. 11. in fine improbata, conferant alteri: ob
eod. eorum inconstantiam pro ea vice
 di facultate conferendi.

De novi operis nunciatione

TIT. XXXII.

Peccat etiam subinde Prælati ædifican-
 do, veluti ædificandis Ecclesiis, et
 aliis piis locis, si inde grave aliquod
 damnum acceptura sit Ecclesia matri
 cui præest.

1. *Quid est annunciare novum opus, vel nunciatio novi operis? Et quid opus novum facere?*

Nunciare novum opus est denunciare & inhibere vicino, ne ædificet. Nunciare enim hic nihil aliud significet quam prohibere. Opus vero novum facere videtur, qui ædificando vel detrahendo aliquid, pristinam operis faciem mutat. Nunciatio igitur novi operis est prohibitio ædificandi, in publico vel privato, legitime facta, ad hoc, ut desistat ab opere, saltem tantisper, donec jus ædificandi fuerit discussum, an jure, an injuria ædificet.

*l. i. §. opus
D. cod.*

2. Quid si ædificans nunciatione neglecta non desistat ab opere?

Tunc cogitur, quidquid post nunciationem construxerit, suis sumptibus demoliri, licet postea deprehendatur, eum jure ædificasse; quia auctoritati judicis non obtemperavit.

c. i. §. 2. b. t.

3. Quid si e diverso per ejusmodi nunciationem opus aliquod temere diutius differatur?

Eo casu opus novum nuncians intra tres menses probare debet, opus inchoatum injuria construi. Estque in optione nunciantis, an de præjudicio suo intra tres menses doceat, & interim desistat ab opere, an vero pergat in ædificando.

*d. c. i. §.
ul. b. t. §.
l. un. C.
cod. c. pen.
do, §. ult. cod.*

Dd 4

do, recepta cautione de opere suis factis demolendo, si iniuste ædificium pronunciabitur.

De Privilegiis & Excesibus privilegiatorum.

TIT. XXXIII.

Postremo tam Prælati, quam subditi, sive Clerici sive Religiosi, etiam Clerici, non raro excedunt & delinunt committunt in suis privilegiis.

1. Quid est Privilegium?

e. 31. b. 2. Privilegium est jus singulare a Superiore contra jus commune uni vel pluribus concessum. Singulare, inquam, quia, cum detur contra jus commune, neque ultra personas, neque ultra privilegio expressas per interpretationem extendendum.

e. 2. Sc. 17. in fine eod. Jure Canonico Privilegia dici solent quælibet indulta, exemptiones, libertates, & gratiæ seu indulgentiæ. *Decius in c. Sicut Ro. contra jus concedi solita.*

mana in pr. sup. de rescr.

2. Quotuplex est Privilegium?

Primo, Privilegium aliud est Personale, quod proximam concessionis causam a personis habet, quarum merita, conditio vel qualitas dant locum privilegio: aliud

Aliud Reale, sive Rei, causæ, vel loci, quod alicui dignitati, corpori, universitati vel collegio, aut Studio generali conceditur. Cujusmodi privilegia, etiam personis sublatis, in rebus subsistunt & durant. Personalia vero simul cum personis, quibus concessa, intereunt.

II. Aliud est Generale; quod pluribus personis, vel ratione plurimarum personarum rerumve conceditur: aliud Speciale, quod uni loco vel personæ singulari aliquo favore indulgetur.

3. Excessus privilegiorum circa quæ potissimum versantur?

Circa abusum ipsorum privilegiorum. Neque enim privilegiatis licet pravam interpretationem contra & præter mentem concedentis producere, aut alio quoque modo privilegiis sibi concessis abuti, vel aliorum privilegiis derogare; digni alioqui, qui privilegia sua amittant.

4. Quibus præterea modis amittitur privilegium?

Amittitur Primo, Morte privilegiati, si personale sit privilegium. II. Lapsu temporis, si privilegium sit temporale. III. Præscriptione 30. vel 40. annorum. IV. Renunciatione, tacita vel expressa. V. Revocatione, aliisque modis.

c. 4. & c. Privilegia 24. h. i. Vide Suarez. de Legib. lib. 8. c. 34. & seqq.

Dd 5

De

De Purgatione Canonica

TIT. XXXIV.

Hactenus de generibus criminum, si non satis probata fuerint, inest est Purgatio Canonica illis, qui crimine aliquo diffamati sunt, vel nomen suspecti; & dicitur Canonica hæc Purgatio, quod a SS. Concilio inventa & prodita sit, ac summa Purgationi civili, quam *Vulgata* vocant.

1. *Quid igitur est Purgatio Canonica?*

Purgatio Canonica est innocentia super objecto crimine Canonice facta ostensio seu demonstratio.

2. *Quis alicui indicere potest hanc purgationem?*

c. 12. h. t. Judex, qui de crimine cognoscit, cognoscere debet, de quo quis infamatus. Idque vel ad instantiam ejus, qui purgandus est, vel ab ipso iudice ei, qui de generis aliquo crimine infamatus est, eadem fide digno, quem verisimile sit non esse pejeraturum.

c. 1. & ibi. gl. & Abbas h. t.

3. *Quomodo & qua forma fieri solet?*

De Purgatione Vulgari. 427

In primis jurat reus, tactis S. S. Evan-
geliis, de veritate, se objectum sibi cri-
men non perpetrasse: tum compurgato-
res (quos eligit iudex, probæ vitæ homi-
nes) saltem de nullo crimine condemna-
tos aut suspectos, ejusdem ordinis cum
affamato, quem & familiariter noverint
de credulitate, quod scilicet credant eum
verum jurasse, nec objectum crimen ad-
mississe. Compurgatorum autem olim
certus & determinatus fuit numerus ho-
minum, qui arbitrarius est, pro qualitate delicti
aut infamiæ.

c. ult. cod.

c. 7. 9. &
aliis cod.

c. 5. 23. & d
c. ult. cod.

De purgatione Vulgari.

TIT. XXXV.

1. Cur dicitur Vulgaris hæc Purgatio?

Quod vulgo tantum & temere usurpa-
ta sit, ac nullo modo approbata: vel
a vulgo, diabolo instigante, in-
& inducta.

c. 20. Men-
nam &
can.

c. 20. Con-
sulvisti 2.

2. Quibus modis & qualiter fieri
solent?

q. 4.

Variis modis I. Per Monomachiam
seu duellum, olim etiam inter Christia-
nos jam inde a temporibus Barbarorum
initalia usurpatum. II. Per ignem, hoc
est,

Cujar. ad
lib. c. F. t. l.

*Vid. Co-
var. 4.*

*Var. c. 23.
Sib. Uffel.
t. Extua-
rum sup.
tit. prox.*

est per ferrum candens, per prunam
gum; quibus modis habebatur
qui ad tactum ferri candentis, aut
læsus evasisset. III. Per aquam ferream
manum in aquam immittendo; aut
frigidam, immersione trina in aqua
si tertio emergeret, innocens esset; si
pernataret, nocens.

De Injuriis & damno dato

TIT. XXXVI.

Ubi de veritate constiterit criminis
per legitimas probationes, seu quocumque
modo, iudicis partes erunt, ut per
pœnas reo infligendas satisfiat parti
sæ de injuriis & damnis.

I. Injuria nomen quomodo interpretatur?

Accipitur de injuriis quocumque
illatis, quod & inscriptio Tit. Injuriis
nimirum & generaliter, pro omni
quod non jure fit, & specialiter acci-
l. i. D. b. t. pte, quatenus in contumeliam seu
temptum alterius infertur, scilicet in
sionem sive corporis sive famæ.

1. Injuria specialiter accepta quomodo fit?

Duobus, aut re aut verbis. Re, quo. d. l. i § l. 15. Res manus inferuntur & corpus caeditur §. 2. D. eod. Verbis, ad l. 15. §. Quando convicium dicitur. Quo refer. 27. can. 1. & ea, quae fit scripto vel libello famo. §. ult. V. & vel maxime ad infamiam alicujus qu. 1. pertinet.

3. Qua actio eo nomine competit?

Agitur injuriam vel civiliter, vel criminaliter. Civiliter ad aestimationem injuriam; permittiturque injuriam passis eam aestimare: quam deinde aestimationem iudex suo arbitrio moderari potest, & vel iuxta eam reum condemnare, vel etiam §. in sum- minoris, prout ei visum fuerit. Criminali- ma juncto ter ad poenam extraordinariam officio ju- §. poenaln- stit. eod. dicis reo irrogandam.

Est & actio injuriarum ad palinodiam, in foro ac praxi usitata, qua agitur ad retractationem injuriam, & ad restitutionem honoris ac famae; locum habet in injuria, quae fit verbis aut scripto. Estque civilis haec actio, secundum plerosque non vero criminalis; ea ratione, quod recte cumuletur cum actione, qua

qua ad æstimationem injuriæ agitur, cum
cumulatio alias admitti non possit.

Ex causa damni injuria dati, quæ
citum est alicui in rebus suis circa
meliam alicujus personæ, datur jure
Vide Myn- actio L. Aquiliæ, & reparari oportet
sing. cent. 2. damnum, sive dolo malo datum sit,
Obs. 93. culpa etiam levissima.

4. Restitutio damni dati cui & a quo
facienda?

Hæc facienda est, qui damnum
sus est, ejusve hæredi, ab eo, qui damnum
dedit, ejusve hæredibus, quatenus hære-
ditas patitur: contraque eisdem
c. 8. b. t. damni proponenda erit, non etiam con-
tra alium. Et non tantum damnum, sed
& expensæ omnes, quas adversarius in
lite persequenda fecerit, refundende
sunt.

5. Qua ratione ergo toleratur usus pigro-
rationum seu repressalia-
rum?

Prohibitæ quidem illæ sunt utroque
jure, tanquam graves Reip. & aequitate
naturali contrariæ, ut quibus alius pro
alio prægravetur, & quidem jure Canoni-
cum sub pœna excommunicationis &
interdicti, non obstante prætextu cupis-

consuetudinis. Ratio est, quia non *Nov. 57. Ut*
 licet rationem, inquit Imp. alium qui *non fiant*
 esse debitorem, alium vero exigere; *pignorat.*
 nec alteri molestum esse pro alio quo-
 lam &c. Mores vero usum repressalia- *Vide*
 tam probant, concurrentibus his, iuxta *Gvid. Pap.*
 causa debiti vel delicti, conquestione *q. 32. &*
 apud Principem, & auctoritate publica *34. Dam-*
 el Principis, pignorationes ejusmodi *haud.*
 antecedentis. *prax. crim.*
c. 78.

De Pœnis.

TIT. XXXVII.

Damno reparato, refususque expensis, te-
 netur insuper reus ad poenam sive satis-
 factionem delicti, impositam vel a lege
 seu canone, vel, si nulla certa poena
 canonibus sit statuta, arbitrio iudicis
 infligendam.

1. Quid igitur est Pœna?

Est supplicium, quo quis ob delictum *c. Dilectus*
 afficitur, sive noxæ vindicta, seu de- *ii. b. 1.*
 horum omnium coercitio aut satisfac-
 tio, a lege vel ministro legis imposita.
 Brevius, est afflictio ad vindictam
 criminis seu culpæ imposita. *Afflictio, Vulting.*
 nam, qua quis punitur & premitur, *hic ha.*
 vel in corpore, vel in statu suo, vel etiam
 in

in ære & bonis fortunæ, quæ poena
tur pecuniaria.

2. *Quotuplex est Poena Canonica*

Alia est Ordinaria, partim a ju-
d. c. II. h. t. pto, id est, lege vel canone, partim
§ l. 3. D. scripto statuta. Alia Arbitraria, a
eod. iudicis arbitrio infligenda.

II. Alia est Civilis, alia Criminalis.
Illa utilitati privatorum & parti la-
plicatur; hæc ad vindictam publicam
spectat. Ad civilem refertur poena
ventionalis, quæ contractibus apponitur.
let: inter criminales poena recedat
pecuniaria.

3. *Pœna Conventionalis quæ, & a quo
exigitur hoc jure?*

Pœna conventionalis dicitur, quæ
contractibus apposita ex conventu
partium contrahentium committitur
venda ab eo, qui contractum violavit
eundem observanti. Hanc etiam
mittunt Canones, saltem quatenus
e. 7. h. t. & currit legitimum interesse, & pro factis
c. Per tuas ri coactione partis ad observandum
sup. De ar- implendum contractum. Nisi poena
bitur. rit adjecta quantitati solvendæ, in
dem & ultra modum legitimum
toriarum usurarum; hæc enim poena

non potest. Similiter pœna conven- *arg. l. 15. C.*
 onalis peti non potest, utroque contra- *De usur.*
 entium æque contractum violante, cum *§ c. 9. b. t.*
 ad pœnam uterque obligaretur: quia pœ-
 na unius cum alterius pœna compensa-
 tur, salvo interesse Reip.

*4. Panam pecuniariam quando recte impo-
 nit Judex Ecclesiasticus?*

Quando nulla alia pœna certa per Ca- *c. 3. b. t. c. 4.*
 nones statuta est: tunc enim arbitrio re- *sup. de ra-*
 liquitur iudicis, ut loco pœnæ corpora- *priorib. § c.*
 tis, aut alterius, pœnam infligat pecunia- *4. sup. de*
 riam. Ita tamen, ut, quando Pecunia ali- *off. jud. de*
 quem mulctat, omnem avaritiæ vitet su- *leg. d. c. 3.*
 pœtionem. Et quidem secundum canones *Sess. 25. c. 5.*
 pecuniæ sic exactæ pars dimidia in utili- *de reform.*
 tatem Ecclesiæ, altera dimidia in eleemo-
 sinam erogari jubetur. Concil. quoque
 Trident. eandem pecuniam piis duntaxat usi-
 bus destinandam esse decrevit.

*Qua præterea sunt pœna Canonica cri-
 minales?*

Æ sunt variæ, pro varietate & gravi-
 tate criminum: & vel sunt *Spirituales*
 & excommunicatio, Suspendio & Inter-
 dictum, de quibus infra Tit. XXXIX. vel
Corporales, quæ circa corpus versantur.

c. pœn. in fine sup. I. *Pœna Carceris perpetui*: quæ & capitalibus adnumeratur, iis scilicet

De heret. bus, quibus in foro laico vita adimetur.

c. 27. in fine ruf. De V. S. Abbas in c. II. *Detractionis in Monasterium*, legendam inibi pœnitentiam: quæ hodie in usu esse desuit.

Tua 6. h. t. d. c. 6. III. *Depositionis ab Ordinibus* Ecclesiasticis, ab omni officio & beneficio, ideoque non nisi pro

admodum & gravi crimine imponitur

five ea Verbalis sit, quæ solis fit

& Depositiō Simplex dicitur; five

lis seu Actualis, quæ & Solemnis,

fit solemnī degradatione, & nihil

est quam executio depositionis verbalis,

adhibito certo numero Episcoporum

veluti in depositione Presbyteri sex,

c. infelix XV. qu. 7. depositione Diaconi trium, vel loci

scoporum totidem Abbatum, usum

træ & baculi habentium: vel si non

commode haberi poterunt, sufficienter

Conc. Trid. Sess. 31. 4. beri alias graves personas in

refor. ced. c. 10. h. t. Ecclesiastica constitutas, & juris

can. inventum XVI. 47. commendas. Detractisque Clericis

& ibi gl. stibus & insignibus Ordinis sui, ad

exauctorationis militaris atque

omni privilegio Clericali, tanquam

cus reliquitur puniendus iudici laici

quidem continuo post degradationem

IV. *Ademptionis* sive *Privationis* offici- c. 24. *inf.*
 arum & beneficiorum : quæ gravis quo- *De sent.*
 re pœna censetur, non nisi pro gravibus *excom.*
 delictis & casibus in jure expressis imponi *&c. 4. sup.*
 solita. His alii addunt pœnam damna- *De rapt.*
 tionis ad triremes, exilii, fustigationis ac
 verberum, ea tamen moderatione adhibi-
 ni officia, ne flagella in vindictam sanguinis
 pro emansare videantur.

De Pœnitentiis & Remissionibus.

TIT. XXXVIII.

pena, de quibus Tit. proximo, fori sunt
 externi seu judicialis : hoc Tit. agitur
 de pœnis fori interioris, seu animæ, id
 est, de pœnitentiis & Remissionibus
 sive Indulgentiis.

1. *Quid est Pœnitentia & quotu-
plex?*

Pœnitentia est quædam dolentis vin- *can. Pœni-*
 dicta, puniens in se quod dolet com- *tentia 4.*
 misse. Et est vel *Interna* : sc. virtus *dist. 3. De*
 tantis seu actus interior, quo pœnite- *pœnit.*
 mus & dolemus de peccatis; vel quo
 præterita mala plangimus, & plangenda *can. Ecce.*
 non committimus. Vel *Externa*, & est *39. in fine*
 Sacramentum, quod jam baptizatis, sed *De pœnit.*

E e 2

nau-

dist. 1. § naufragium passis, id est in peccato
can. 1. § 6. mortale lapsis, tanquam secunda
dist. 3. gii tabula ad salutem necessaria
 vit.

(Pœnitentia non est sacramentum
 & specialissime sic dictum: quia non
 externo aliquo a Deo instituto symbolo
 substantia est: nec novo testamento
 sed locum etiam habuit pœnitentia in
 stamento. Vid. Joh. Gerhard. *Confess. Cathol.*
2. part. 3. art. 16. cap. 1. Neque etiam
 ministri (quam sub pœnitentia completio
 est sacramentum, quanquam enim illa
 sio remissionis peccatorum pœnitentibus
 lis applicatur, deest tamen externum ele
 a Christo in hunc usum institutum.)

2. *Quæ sunt partes Pœnitentiæ?*

Partes integrales Pœnitentiæ, et
 teria quasi proxima (nam materia
 peccata) sunt *Contritio, Confessio & Sa*
factio, quibus concurrentibus Pœnitentia
 peccatorum operatur remissionem.

(Dux sunt essentielles veræ & salutari
 tentiæ partes: Contritio & fides *Marc. 16.*
5. Act. Apostol. 26. vers. 24. Conf. August. *12. pr.*
 comitans pœnitentiam, ut remissionem pec
 torum peculiariter impetraturus, & S. Incha
 stiam sumpturus in cœtu sanctorum, in
 Ecclesiæ ostendat, *contritionem ac fidem*

Hülsem. extens. theol. cap. 9. th. 12.
Satisfactio absque scripturæ suffragio pars
pœnitentiæ statuitur: neque ab homine fieri
potest ullo modo iræ divinæ satisfactio, sed so-
lum Christi meritum, qui non solum pro origi-
nals, sed etiam pro actualibus satisfecit peccatis,
plenissime sufficit. Vid. Gerhard. Confess. Cathol.
(1. part. 3. art. 15. cap. 56.)

3. Quid est Contritio?

Contritio est animi dolor ac detestatio
peccato commisso, cum proposito non
peccandi de cætero. *conc. Trid. Sess. 14. c. 1. p. 4.*

4. Quotuplex est Contritio?

Duplex, alia perfecta, quæ proprie
Contritio appellatur, & est dolor ac dete-
statio peccati propter Deum summe dile-
ctum, ob ejus bonitatem supernaturalem,
sicut ut auctor est gratiæ, ac gloriæ: alia
imperfecta, quæ dicitur *Atritio*, & est
dolor ac detestatio peccati super omnia,
cum proposito vitæ melioris ac voto Sa-
cramenti; non tamen propter Deum
summe dilectum, sed quia contritio illa
imperfecta vel ex peccati turpitudine, vel
ex gehennæ & pœnarum metu communi-
ter concipitur. *Trid. d. loco.*

(Add. Hülsemann. d. 1. thes. 3. 5. 6. 8. & 9.)

5. Quid Confessio?

Confessio est peccatorum suorum.
Ee 3 Sacer-

Sacerdoti proprio, habenti jurisdictionem & absoluendi potestatem, ad eam sacramentalem remissionem obtinendam facta declaratio & accusatio.

6. *Daturne hæc potestas cuilibet sacrodoti?*

Conceditur quidem illa una cum potestate Ordinis, atque in ipsa ordine, sed quasi in habitu & incompleta, quia nequit exire in actum, nisi articulo mortis vel alio quocunque articulo gravi, aut ab articulo mortis vel alio quocunque articulo gravi.

Trid. loco cit. & Sess. 23. c. 15. de reform. rochiale beneficium habeat, aut ab articulo mortis vel alio quocunque articulo gravi. Præterquam articulo mortis vel alio quocunque articulo gravi.

7. *Quæ peccata in Confessione sunt primenda?*

Venialia quidem utiliter, sed non necessario: mortalia vero omnia aperte distincte, quantum post diligens conscientie examen fieri potest, una cum circumstantiis notabiliter aggravantibus aut minuentibus, exprimenda sunt.

Vide Valens. hic §. 3.

(Enumeratio peccatorum, quotquot diligentem reminiscenciam succurrunt cogitationi, licita quidem est, sed non necessaria: in auspiciis præcepta legitur, Vid. *Lut. 18. ad Rom.*)

38. Augustan. *Confess. art. 11. & 25.* ubi
sententia ex ipso Canonico jure confirma-
Vid. Gerh. *Conf. Cathol. lib. 2. part. 3. art.*
(cap. 4.)

8. *Quid est sigillum seu secretum Confes-
sionis?*

Est obligatio celandi & non revelandi *Trid. Sess*
a, quæ in Confessione dicuntur, & au-14.c.8. cir-
uitur., non tantum omnia peccata *ca fin. &c*
mortalia aut venialia, sed & omne id, *9. can. 85*
per quod peccatum in Confessione dete- *de pœnit.*
ctum directe vel indirecte quocunque, *dist. 1.*
modo posset revelari, in genere vel in
specie.

9. *Quid est Satisfactio?*

Est solutio pœnæ pro peccato, quam
Sacerdos per potestatem clavium, non
solvendum duntaxat, sed & ad ligam-
tum sibi concessam, pro mensura delicti
imponit, vel ipse pœnitens sponte sua pro
judicando peccato suscipit. Vel Satis- *Trid. Sess.*
factio est quædam compensatio Deo facta *i. c. 8. cir-*
ca injuria ei illata per peccatum; cum *ca fin. &c.*
proposito eum amplius non offendendi, *9. can. 85.*
spe veniæ. *de pœnit.*

(Minister Ecclesiæ non debet satisfactiones *dist. 1.*

pœnitentibus imponere; Fieret enim hoc aut
satisfactio aut ligantis Clavis potestate: non illa,
pœnam enim obligare, haud est solvere; non
haec

hac, quia ea restringitur ad impenitentes. Neque ipsam vel Christus vel Apostoli penitentibus satisfactorias pœnas imposuisse legunt, sed gratuitam illis peccatorum remissionem nuntiaverunt, eosque peccatis impostum vere jufferunt *Luc. 24. vers. 47. Augustin. confess. art. 12. in fin. Vid. Gerhard. d. 1. Cap. ad d. art. 12. Joh. Marc. Ant. de Dom. de Eccl. l. 5. c. 7.*

10. *Quæ hic dicuntur Remissiones*

can. Peccatum De pœnit. dict. 1. Remissiones nihil aliud sunt quam indulgentiæ, per quas tollitur pœna temporalis peccati, quæ remanet, submissa per Confessionem & contritionem peccati culpa.

II. *Quotuplices sunt Indulgentiæ*

can. Quodcumque XXIV qu. 1. Sunt vel *Private*, quæ a singulis sacerdotibus, qui curam habent animarum, dari possunt, juxta illud, *Quodcumque solveris &c.* vel *Publica*, quæ conceduntur nisi a S. Pont. & cæteris Episcopis; sed quorum hac in parte limitata est potestas ad certum tempus, & certumque numerum dierum, qui certum non potest, nimirum in consecratione Ecclesiæ, non ultra anni unius spatium, & in anniversario consecrationis XL. dierum. Solisque subditis profunt hujusmodi

odi indulgentiæ; Plenissimam & ge. c. 4. in fine
 ralem remittendi potestatem habet S. &c. ult.
 Pont. & peccatorum omnium veniam eod. in 6.
 concedit.

(Indulgentiæ Papales desituuntur scripturæ
 suffragio, imo cum ipsa omnino pugnant. Uni-
 cus enim est mediator Christus 1. Tim. 2. v. 3.
 qui est propitiatio pro peccatis nostris 1. Jo. 2. v. 2.
 extra quem non est Salvator Esa. 43. v. 25. nec est
 in alio quopiam salus Act. 8. v. 12. Atque bo-
 na spiritalia gratis nobis contingunt, ac proin-
 de non possunt nec debent pecunia emi vendive.
 Matr. 10. v. 8. Act. 8. v. 20. Ac ejusmodi
 raris indulgentiis sanctissimæ & perfectissimæ
 Christi satisfactioni summa inferitur injuria.
 Vid. Gerhard. d. art. 16. cap. 7. Dn. Niemann.
 Disp. d. indulgent. Notanda hic veniunt ipsius
 Hostiensis summ. tit. de pæn. & remiss. verba:
 non tamen intelligas, quod ipsa contritio pec-
 cata dimittat: sed in ipsa contritione, gratia
 Dei donat omnia liberaliter. Unde Ambrosius:
 Nemo tollit peccata, nisi solus Christus, qui est
 agnus tollens peccata mundi.)

De Sententia Excommunica- tionis.

TIT. XXXIX.

Restat gravissima omnium pœnarum.
 Ecclesiasticarum Excommunicatio,
 animam delinquentis occulto velut

gladio penetrans, qua Ecclesia bel-
les suos ac contumaces ferire solet,
que species censuræ Ecclesiasticae.

1. *Quid est Censura Ecclesiastica.*

Est poena spiritualis & medicinalis
vans primario usu aliquarum alio-
rum spiritualium, per Ecclesiasticam
testatem ita imposita, ut per eandem
dinarie absolvi possit. Censuræ spiritualis
sunt: Excommunicatio, ut dixi, suspensio
& interdictum, Irregularitas proprie
censura non est, ne quidem ex delicto
contracta, sed inhabilitas quædam.

*Svarez. de
Cens. disp.
1. num. 5.*

2. *Quotuplex est Excommuni-
catio?*

c. Nullus I. Alia est Excommunicatio Major
89. *Et c.* alia Minor. Major est, quæ separat
pen. b. t. de quem non solum a corpore Ecclesie
pæn. Et c. stico, & communione spirituali seu par-
ult. sup. d. ticipatione Sacramentorum, tam active
Cler. ex- quam passive, hoc est, ut nec ipse excom-
com. mi- municatus ea percipere, nec aliis admi-
nistr. Gl. Et nistrare possit; sed & a societate fidelium
Dd. in 2. c. tam in divinis quam humanis. Minor est
8. in V. non quæ tantum separata a communione pas-
nisi b. t. siva Sacramentorum, quæ scilicet in
consistit perceptione.

II. Ultra-

II. Utraque hæc, sive major sive minor, alia est *Ajure*, quæ scilicet infligitur a rege seu Canone, vel Synodo aliqua, generali aut particulari; & hæc durat perpetuo: alia *Ab homine*, quæ per sententiam infertur iudicis, & hæc, mortuo aut deposito iudice; qui eam tulit, expirat.

III. Rursus utraque vel est *Sententia lata*, quæ ipso facto ante denunciationem aut sententiam iudicis infertur; non aliter tamen, quam si hoc ipsum verbo exprimatur, veluti *ipso facto, ipso jure* sit excommunicatus, vel sub pœna latæ sententiæ: vel est *Sententia ferendæ*, quæ non infligitur ipso jure, sed per sententiam: quamvis excommunicatio minor hoc modo vix infligi soleat, quia sententia hujusmodi nullam aut exiguam vim haberet, cum talis excommunicatio ultra peccatum mortale, parum operetur.

3. *Qua forma Excommunicatio ferri debet?*

Sub distinctione respondendum est. *c. Sacr. 48.* Nam quæ ab homine infertur, non nisi *b. t. & c.* una præmissa monitione in scriptis legitime facta ferri potest: nisi necessitas rationem eodæ in *6. Bas. p.* aliud suadeat. Neque sufficit una monitio pro tribus, sed per terna inter. *2. c. 4. ars. stitia 13. n. 8.*

stitia facienda est non ininus quam sex dierum pro quolibet interstitio. Quæro a Canone infligitur nullam rursus præcedentem monitionem, sed ipsa non est & facit pro monitione.

4. *In quo differt quoad hoc Anathema ac Excommunicatione majori?*

Differt, non quidem in eo, quod anathema fortius liget, sed quod excommunicatio citra solennitatem infligitur simpliciter a corpore Christi sive Ecclesia avellat: Anathema vero solennem præterea maledictionem & execrationem addat, in majorem detestationem excommunicati.

can. Debit. 5. Quid si Judex aliquem simpliciter communicet, non exprimendo, majori an minori excommunicatione?

109. XI. qui 6. ubi forma

prescribitur. Cov.

in c. Alma.

p. 1. §. 6. n.

Tunc intelligi debet lata excommunicatio major, ut analogum stet pro minori suo significato, quod hic est major excommunicatio secundum quid. Ut nihil obstet, quod alias in pœnalibus interpretatio sit facienda.

6. *Qui Potestatem habent excommunicandi?*

Omnes qui ordinariam habent jurisdi- c. 29. *sup.*
 ctionem in foro exteriori, ut summus Pont. qui est Ecclesie universalis Pastor, *potest. jud.*
 Episcopi in sua dioecesi, ceterique Præla- *deb. c. 33.*
 ti Episcopis inferiores, quibus est com- *sup. de Si-*
 municata Jurisdictio Episcopalis, ut sunt *mon. Vid.*
 Abbates, Præpositi Ecclesiarum collegia- *Conc. Trid.*
 tarum, regularium & secularium, Capi- *Sess. 25. c.*
 tulum sede vacante, quique ex delega- *26. de re-*
 tione vel consuetudine eam potestatem *form.*
 acceperunt.

(Isthunc Pastoris universalis titulum, & ex-
 communicandi potestatem Pontifici haud con-
 cedimus: Sed sit major excommunicatio, in no-
 stris terris, admonitionibus caute præmissis,
 juxta Consistorii causam prius rite cognoscen-
 tis, decretum consensu ipsius Principis adhibi-
 to: neque etiam minor excommunicatio, seu
 suspensio a sacrae cœnæ usu ministris Ecclesie
 absque Consistorii præscitu competit. Vid.
 Fürstl. Weimar. Kirchen-Ordn. Capit. 27.
 Fürstl. Coburg. Kirchen-Ordn. de Anno 1626.
 cap. 25. Churfürstl. Sächs. Kirchen-Ordn. pag.
 324. Fürstl. Magdeb. Kirchen-Ordn. cap. 22. §.
 14. & seqq. Add. Struv. Dissert. Crim. XV. de
 banno Eccles. & secul. thes. 13. & seqq.)

7. Qui possunt excommunicari?

Solus homo Christianus & baptiza-
 tus; quia excommunicatio est Ecclesia-
 stica jurisdictionis: atqui non baptizati
 &

& non Christiani, ut Judæi, cæcæque Gentiles, quia extra Ecclesiam Dei, Ecclesiæ non tenentur legibus. Hoc item vivus sit, non mortuus, quia excommunicatio medicinalis est, non mortalis, nisi forte iudex declaret, aliquando dum viveret, censuras incurrisse.

8. *An & universitas excommunicari poterit?*

Non potest, sed singulares tantum personæ, & de collegio aliquo illi duntaxat quos culpabiles esse constiterit, ne forte contingat quosdam vere innocentes, non contumaces sententia excommunicationis feriri.

9. *Qui absolvere ab excommunicatione possunt?*

Inprimis ab excommunicatione majori absolvit S. Pont. vel ejus a latere Legatus, quibus Legatis intelligitur hoc mandasse præ reliquis, qui cæteris dignitate antecellunt. Aliis vero absolvitur ab hujusmodi excommunicatione non licet, nisi hoc illis Pont. nominatim mandaverit. Quod tamen fallit, cum quis in extremo vitæ periculo constitutus sit, quo casu quilibet Sacerdos absolvere potest; ut & ex alia justa causa. Sed & a

*c. Porro in
fine h. t.*

in minori excommunicatione absolvi quis *qui vero*
potest etiam per quemvis simplicem Sa- *epd.*
erdotem. *c. Nuper*

(Absolutio a banno Ecclesiastico seu excom- *29. vers.*
municatione itidem apud nos non nisi a Confi-
fessorio, precedente causae cognitione, decerni-
tur, ac similiter ipsius Principis assensus adhiben-
dus est. Vid. Ordin. Ecclesiast. *superius allegat as*
Struv. d. *dissert. ibes. 36.*)

10. Quid est Suspendio?

Est censura Ecclesiastica, qua Clerico
sive ministro Ecclesiae interdicitur usus & *Navar. in*
exercitium officii vel beneficii sui, aut al- *Man. c. 27.*
terius functionis Ecclesiasticae. *num. 151.*

11. Quid interdictum Ecclesiasti-
cum?

Est censura, qua interdicitur non tan-
tum Clericis & ministris Ecclesiae, ne di-
vina officia celebrent: vel Sacramenta
administrent; haec enim simplex est su-
spensio: sed & aliis certis personis aut lo-
cis, ne pro illis aut illis divina celebren-
tur. Nam interdictum privat solo usu *Covarr. in*
exteriori, quatenus singulis fidelibus *c. Almap.*
communis est, & tantum in divinis, & his *2. §. 1. n. 10.*
quidem expressis.

12. Quotuplex igitur est Interdi-
ctum?

Du-

Duplex, aliud Personale, aliud locale; & utrumque vel Generale vel particulare. *Generale* est, cum terra sive v. g. Regnum, Provincia, civitas, castrum interdicto subicitur. Item *Generale* est, quod fertur generaliter in personas, v. g. universitatem vel collegium & ligat singulos de collegio, quamvis collegio existunt. *Particulare* inest, cum fertur vel in locum singulum v. g. Ecclesiam, sive unam aliquam, vel in plures particulares, aut etiam omnium loci & oppidi; vel in personam unam sive plures.

*c.17.inf.de
V. S.*

*Covarr.
ibi supr.
com. 9.*

De verborum significacione.

TIT. XL.

Tituli duo sequentes iique postrema generales sunt, & spectant ad universitatem totius juris Pontificii scientiam, & ad calcem compilationis horum librorum, uti factum quoque in Digestis, relati sunt. Et quidem Titulus Verborum signif. utilitatem suam habet, quia in omnibus ante omnium standanda sunt verba, ad hoc inventa, ut demonstrent voluntatem & mensuram scribentis.

*c. Labeo. v.
§. 2. D. De
super. leg.*

*Quomodo igitur verba regulariter intel-
ligenda sunt?*

Non secundum quod sonant, sed se- c. 25. in fi-
cundum mentem proferentis, cum *ne h. t. &*
non intentio verbis, sed e contra verba *c. 2. sup. de*
intentioni deservire debeant. Et plerum- *appel. c. 8.*
que dum proprietates verborum attenditur, *h. t. l. pen.*
sensus amittitur veritatis. Neque verba *D. ad ex-*
captari oportet, sed qua mente quid dica- *hibend.*
tur animadvertere convenit.

TITULUS XLII.

& ultimus.

De regulis Juris.

*(Omissus est hic titulus: inde ex
Andr. Vallensi est adjectus.)*

Regula sumitur ex jure, non vero jus ex
Regula *l. 1. D. h. tit.* & propterea,
postquam de toto jure Pontificio actum
est, subjicitur coronidis loco Tit. *De Re-*
gulis Juris; & quidem post Tit. *De Ver-*
borum Significat. quia disputatio de vo-
cibus simplicibus præcedere debet dis-
putationem de compositis.

Ff

1. Regu-

1. *Regula unde est dicta?*

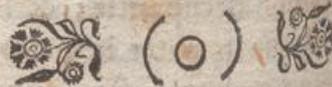
Dicitur Regula ex eo, quod recta sit, vel, ut alii volunt, ex eo, quod sit, vel normam recte vivendi praebeat, quod distortum pravumque corrigat, habetur in *can. Regula Dist. 3.* Et Graecus dicitur Canon. *can. Canon. ead. Dist. 3.* Unde & Jus Pontificium dicitur Canonum, id est Regulare.

2. *Quid est regula apud Jurisconsultos?*

Jurisconsultis Regula est quaedam compendiosa enarratio multarum rerum, variis partibus juris definitarum. Unde Azo Regulam definit, esse plurimarum rerum traditionem compendiosa mentione factam: & Paulus, *Jurisc. in d. d. h. t.* Regulam esse, quae rem, quae breviter enarrat. Cujus sensus est, quod in regula sit oratio, quae rem, quae est, Jus, quod in ipsa controversia oportet, seu causam ac rationem plurimarum rerum in arte juris definitarum breviter, id est, generaliter, & quidem ex constituto & recepto enarrat. Certe enim, ut & in aliis scientiis, non omnia facta & individua, utpote infinita, possunt aliqua ratione comprehendi ac

agnosci, ita neque Leges, neque Senatus
consulta ita scribi potuerunt, vel possunt,
ut omnes casus, qui quandoque incidunt,
comprehendant, *l. 10. neque Leges D.*
De LL. necessum fuit, exemplo aliarum
conventionum, etiam in jure, ex iis, quæ in
variis ejus partibus definita sunt, aliquas
generales Regulas constituere, quæ con-
tinerent causam & rationem primariam,
quæ moti fuerunt prudentes ad ita defi-
nendum, & proinde nobis primariam
rationem juris controversi decidendi præ-
starent. Sic Ulpianus, cum in diuersis ju-
ris partibus observasset primum moribus
receptum, deinde Legibus constitutum,
quod foeminae non possent esse judices, Ma-
gistratum gerere, postulare, curatrices es-
se, sic de similibus, inde desumpsit & con-
stituit universalem regulam, quod foeminae
in omnibus civilibus officiis, vel publicis
remotae sint *l. 2. D. eod.* Et rursus, cum
in variis in partibus juris definitum esset, pi-
ces, feras bestias, lapillos in littore ma-
ris inventos, fieri occupantis, quia in nul-
lius bonis sunt, inde desumpta est hæc
compendiosa regula: quæ in nullius bonis
sunt, fiunt primo occupantis; & sic de si-
milibus. Atque ita patet imprimis, cur
regula dicatur ex jure nasci, non autem

Jus & Regula. Secundo patet; quia
 sit utilitas Regularum juris, quod
 sint Regulæ Jurisconsultis, quod
 cis Aphorismi, Geometris Postulata
 cur dicat Jurisconsultus in l. 1. D.
 quod si vitiata sit regula, perdere
 cium suum. Porro regulæ, quæ
 duntur, sunt, quod omnis res, per
 cunque causas nascitur, per easdem
 solvatur, c. 1. Quod dubia in meliorem
 partem sint interpretanda c. 2.
 necessitas illicitum faciat licitum;
 les. Quarum prima primariam
 net rationem & causam, cur stipulatio
 quæ est verbis contracta, possit
 ipso jure dissolvi; non etiam emptio,
 catio, mutuum, & alii contractus,
 quam verbis initi; Item cur emptio,
 catio, mandatum, societas, quæ
 consensu contrahuntur, possint etiam
 contrario dissensu dissolvi; & sic de
 liis Regulis Juris Can. ut fufius
 kius, ad quem Lectorem remitte
 timus.

ADDENDA

ad pag. 42. quest. 2.

(Ordo quidem s. distinctio inter officia minorum Ecclesie recte observatur. Vid. 1. Cor. 14. 1. 26. & seqq. & c. 12. 6. 29. & seqq. Ephes. 4. 11. 1. Tim. 1. 6. 17. 19. Phil. 1. 6. 1. Verum hierarchia Ecclesiastica & ordines apud Pontificios uenturi nec a Christo nec ab Apostolis sunt instituti, sed posterioribus temporibus inventi: quo pertinet, quod c. nullus. 4. dist. 60. & c. in novo. dist. 21. præter Episcopatum, Presbyteratum; & Diaconatum nulli alii recenseantur. Vid. Marc. Ant. de Dom. d. Republ. Eccl. lib. 3. c. 2. Gerb. Minist. Eccles. c. 5. sect. poster. Hulsemann. brev. Theol. ext. cap. 19. 1. thes. 13.)

Ad pag. 54. rubric. & quest. 1.

Ordo vel ordinatio non est sacramentum prope dictum, quia illa non est ejusmodi actio facta a Deo præscripta, qua intercedente externo deivibili, ab ipso Christo instituta quodam elemento ac symbolo, certo ritu ac debito modo adhibito, gratia promissa ac remissio peccatorum hominibus applicatur & obsignatur. Quamvis enim Deus gratiam ministro Ecclesie, ad prædicationem verbi divini & administrandi sacramenta, conferat 1. Tim. 4. non tamen est ea, quæ in sacramentis exhibetur. Neque impositio manuum est divinitus instituta, sed libera ceremonia ab Apostolis adhibita, Act. 16. 6. 13. 14. 1. Tim. 4. 6. 5. 2. Tim. 1. qua persona electa ad ministerium & vocata, precibus Deo commendatur, & sacro officio quasi mancipatur. Vid. Gerhard. de Ministr. Eccles. cap. 3. sect. 12. Hulsemann. brev. Theol. ext. cap. 19. 1. thes. 12.

Ad eand. quest. 1. d. pag. 54.

(Ordinationis hunc effectum esse, ut
imprimatur animæ character aliquis, &
& quod inde quasi ex opere operato conferantur
dona ad ministerium requisita, sacris litteris
convenit. Vid. Gerhard. d. sect. 12. th. 95. &
similiter quæ de characteris seu signi consecrationis
ritualis ac indebilis impressione, per beatissimos
asserunt Pontificii, sacra scripturæ non sunt
formia: & quod baptismus non fit reiteratione
ratio non est characteris impressio, sed
nisi baptismi adhibendi institutio. Vid. Gerhard.
baptism. th. 12. 7. & d. sacr. th. 95. Hulsem.
lib. c. 10. th. 12.)

*Ad pag. 274. quest. 1. not. post verba
litteris.*

(Nec praxi primitivæ Ecclesiæ convenit.)

*Ad pag. eandem quest. 2. post verba
Christi.*

(Legitima hujus sacramenti, cœnæ scilicet
nicæ, administratio non consistit in sola
consecratione benedicti panis, nec in sola
consecratione benedicti vini, sed utrumque, juxta
scripturæ institutionis verba, ad sacramenti integritatem
requiritur. Matth. 26. 8. 26. 27. 28. Luc. 22. 19.
Add. 1. Cor. 11. 17. Vid. Gerhard. tom. 4. d. 1.
cœn. cap. 9. Et Confess. Cathol. part. 2. m. 1.
cap. 7. Hulsem. express. breviar. Theol. 3.
th. 12. & 13.)

INDE